Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 13 czerwca 2013 r.*

Odwołanie — Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki — Rynek kauczuku butadienowego i kauczuku butadienowo-styrenowego wytwarzanego metodą polimeryzacji emulsyjnej — Ustalanie cen docelowych, podział klientów w drodze porozumień o nieagresji i wymiana informacji handlowych — Dowód — Możliwość przypisania zachowania noszącego znamiona naruszenia — Kwota grzywny — Waga i czas trwania naruszenia — Okoliczność obciążająca — Powrót do naruszenia

W sprawie C-511/11 P

mającej za przedmiot odwołanie w trybie art. 56 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wniesione w dniu 26 września 2011 r.,

Versalis SpA, dawniej Polimeri Europa SpA, z siedzibą w Brindisi (Włochy), reprezentowana przez M. Siragusę, F. Morettiego i L. Nascimbenego, avvocati,

wnosząca odwołanie,

w której drugą stroną postępowania jest:

Komisja Europejska, reprezentowana przez V. Di Bucciego, L. Malferrariego i G. Contego, działających w charakterze pełnomocników, z adresem do doręczeń w Luksemburgu,

strona pozwana w pierwszej instancji,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: A. Tizzano, prezes izby, M. Berger (sprawozdawca), A. Borg Barthet, E. Levits i J.J. Kasel, sędziowie,

rzecznik generalny: Y. Bot,

sekretarz: A. Impellizzeri, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 9 stycznia 2013 r.,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

* Język postępowania: włoski.

Wyrok

1 W odwołaniu Versalis SpA, dawniej Polimeri Europa SpA (zwana dalej „Versalisem"), wnosi o uchylenie, w całości lub w części, wyroku Sądu Unii Europejskiej z dnia 13 lipca 2011 r. w sprawie T-59/07 Polimeri Europa przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-4687 (zwanego dalej „zaskarżonym wyrokiem"), w którym Sąd oddalił w części jej skargę o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji C(2006) 5700 wersja ostateczna z dnia 29 listopada 2006 r., dotyczącej postępowania na mocy art. 81 [WE] i art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/F/38.638 – Kauczuk butadienowy i emulsyjny kauczuk butadienowo-styrenowy) (zwanej dalej „sporną decyzją") w zakresie, w jakim decyzja ta jej dotyczy, lub, tytułem żądania ewentualnego, o uchylenie grzywny na nią nałożonej lub obniżenie jej kwoty.

2 Komisja Europejska wniosła odwołanie wzajemne, żądając uchylenia zaskarżonego wyroku w części, w jakiej stwierdza on nieważność spornej decyzji w zakresie przypisania okoliczności obciążającej ze względu na powrót do naruszenia i w konsekwencji obniża kwotę grzywny.

Okoliczności powstania sporu i sporna decyzja

3 W dniu 7 czerwca 2005 r. Komisja wszczęła postępowanie na podstawie art. 81 WE i art. 53 Porozumienia w sprawie Europejskiego Obszaru Gospodarczego z dnia 2 maja 1992 r. (Dz.U. 1994, L 1, s. 3), dotyczące rynku kauczuku butadienowego (zwanego dalej „KB") i emulsyjnego kauczuku butadienowo-styrenowego (zwanego dalej „KBS"), kauczuków syntetycznych stosowanych głównie w produkcji opon. Komisja skierowała pierwsze pismo w sprawie przedstawienia zarzutów (zwane dalej „pismem pierwszym") w szczególności do Versalisu, do Eni SpA, będącej spółką dominującą wnoszącej odwołanie i posiadającej 100% jej kapitału, i do Syndial SpA, dawniej EniChem SpA (zwanej dalej „Syndialem"), będącej inną spółką z grupy Eni.

4 W dniu 6 kwietnia 2006 r. Komisja wydała drugie pismo w sprawie przedstawienia zarzutów (zwane dalej „pismem drugim"). Po przeprowadzeniu przesłuchania przedsiębiorstw w dniu 22 czerwca 2006 r. Komisja postanowiła zamknąć postępowanie w odniesieniu, w szczególności, do Syndialu.

5 Postępowanie administracyjne zostało zakończone w dniu 29 listopada 2006 r. wydaniem przez Komisję spornej decyzji. Zgodnie z jej art. 1 Versalis, Eni SpA i inne przedsiębiorstwa będące adresatami tej decyzji, to znaczy Bayer AG (zwane dalej „Bayerem"), The Dow Chemical Company, Dow Deutschland Inc., Dow Deutschland Anlagengesellschaft mbH i Dow Europe GmbH (łącznie zwane dalej „Dowem"), Shell Petroleum NV, Shell Nederland BV, Shell Nederland Chemie BV (łącznie zwane dalej „Shellem"), Unipetrol a.s., Kaučuk a.s. (zwane dalej „Kaučukiem") oraz Trade-Stomil sp. z o.o. (zwane dalej „Stomilem"), naruszyły art. 81 WE i art. 53 Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym, uczestnicząc w jednolitym i ciągłym porozumieniu, w ramach którego dokonywały uzgodnień w przedmiocie docelowych cen i podziału klientów w drodze zawarcia porozumień o nieagresji oraz wymieniały się informacjami niejawnymi dotyczącymi cen, konkurentów i klientów w sektorach KB i KSB w okresie, co się tyczy Versalisu, od dnia 20 maja 1996 r. do dnia 28 listopada 2002 r.

6 W tym czasie, zgodnie z motywami 26 i nast. spornej decyzji, działalność grupy Eni w zakresie produktów, których dotyczy postępowanie, początkowo była prowadzona przez EniChem Elastomeri Srl, spółkę pośrednio kontrolowaną przez Eni SpA poprzez jej spółkę zależną EniChem SpA. W dniu 1 listopada 1997 r. EniChem Elastomeri Srl została połączona z EniChem SpA. Eni SpA kontrolowała 99,97% spółki EniChem. W dniu 1 stycznia 2002 r. EniChem SpA przekazała swoją strategiczną działalność w przemyśle chemicznym, w tym działalność związaną z KB i KBS, na rzecz Versalisu. Od dnia 21 października 2002 r. Versalis jest bezpośrednio i całkowicie kontrolowany przez Eni SpA.

7 Co się tyczy grzywny nałożonej w spornej decyzji, została ona ustalona zgodnie z wytycznymi w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 traktatu EWWiS (Dz.U. 1998, C 9, s. 3, zwane dalej „wytycznymi").

8 I tak Komisja przede wszystkim uznała popełnione naruszenie za „bardzo poważne" i określiła kwotę wyjściową dla ustalenia grzywny, wprowadzając rozróżnienie w zależności od sprzedaży KB i KBS przez każde z odnośnych przedsiębiorstw w 2001 r. Jeśli chodzi o EniChem, to znaczy wszystkie spółki należące do Eni SpA, zgodnie z motywem 468 spornej decyzji sprzedaż KB i KBS wyniosła w 2001 r. 164,902 mln EUR. Ze względu na tę kwotę EniChem był pierwszym przedsiębiorstwem, jeżeli chodzi o sprzedaż KB i KBS, uczestniczącym we wspomnianym naruszeniu. Na tej podstawie Komisja ustaliła kwotę podstawową grzywny nałożonej na Versalis jako 55 mln EUR.

9 Następnie Komisja zastosowała mnożniki dla celów odstraszających, stopniowane w zależności od obrotów światowych odnośnych przedsiębiorstw w 2005 r. Uznawszy, że w stosunku do Stomilu, którego obrót wyniósł 38 mln EUR, ani do Kaučuku, którego obrót wyniósł 2,718 mld EUR, nie należy stosować żadnych mnożników, Komisja zastosowała mnożniki wynoszące 1,5 w stosunku do Bayera, 1,75 w stosunku do Dowa, 2 w stosunku do Eni SpA i do Versalisu oraz 3 w stosunku do Shella, których obroty wyniosły odpowiednio 27,383 mld EUR, 37,221 mld EUR, 73,738 mld EUR i 246,549 mld EUR.

10 Ponadto w wypadku Versalisu i Eni SpA kwota grzywny została podwyższona o 65% z powodu uczestnictwa tych spółek w naruszeniu przez sześć lat i sześć miesięcy.

11 Wreszcie, biorąc pod uwagę, że „EniChem" był już adresatem dwóch wcześniejszych decyzji stwierdzających naruszenie prawa Unii dotyczącego konkurencji, to znaczy decyzji Komisji 86/398/EWG z dnia 23 kwietnia 1986 r. dotyczącej postępowania na podstawie art. 85 traktatu EWG (sprawa IV/31.149 – Polipropylen) (Dz.U. L 230, s. 1, zwanej dalej „decyzją w sprawie Polipropylen") i decyzji Komisji 94/599/WE z dnia 27 lipca 1994 r., dotyczącej postępowania na mocy art. 85 traktatu WE (sprawa IV/31.865 – PVC) (Dz.U. L 239, s. 14, zwanej dalej „decyzją w sprawie PVC II"), Komisja podwyższyła kwotę podstawową przyjętą w odniesieniu do Versalisu o 50% ze względu na powrót do naruszenia.

12 W konsekwencji w art. 2 lit. c) spornej decyzji Komisja nałożyła na Versalis, solidarnie z jego spółką dominującą Eni, grzywnę w wysokości 272,25 mln EUR.

Skarga do Sądu i zaskarżony wyrok

13 Pismem, które wpłynęło do sekretariatu Sądu w dniu 20 lutego 2007 r., Versalis wniósł skargę, żądając, tytułem głównym, stwierdzenia nieważności spornej decyzji lub, tytułem ewentualnym, uchylenia nałożonej na niego grzywny lub obniżenia jej kwoty. Na poparcie swoich żądań podniósł w istocie szesnaście zarzutów.

14 Zarzuty te dotyczyły, w szczególności, naruszenia prawa do obrony (zarzut trzeci), bezprawnego przypisania jej naruszenia (zarzut siódmy), jak również bezpodstawnych stwierdzeń dotyczących istnienia kartelu i jej uczestnictwa w tymże (zarzuty ósmy i dziewiąty). Co się tyczy kwoty grzywny nałożonej na skarżącego, podniósł on bezpodstawny charakter oceny wagi naruszenia (zarzut dziesiąty), nieprawidłowego określenia mnożnika o celu odstraszającym (zarzut dwunasty), a także niesłuszny charakter podwyższenia kwoty podstawowej grzywny za względu na powrót do naruszenia (zarzut czternasty).

15 W zaskarżonym wyroku Sąd wskazał w szczególności, co następuje.

16 Jeżeli chodzi o zarzucane naruszenia prawa do obrony, będące wynikiem rozbieżności pomiędzy pismem drugim i sporną decyzją, Sąd w pkt 84 zaskarżonego wyroku stwierdził, że zarzut opierał się na założeniu, iż „w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów Komisja podtrzymała odpowiedzialność EniChem SpA (obecnie Syndial) za okres od dnia 20 maja 1996 r. do dnia 1 stycznia 2002 r., podczas gdy w [spornej] decyzji Komisja podtrzymała jedynie odpowiedzialność [Versalisu], w tym za ww. okres, w którym nie prowadziła działalności w zakresie wytwarzania i dystrybucji rozpatrywanych produktów".

17 Jednak w pkt 85 zaskarżonego wyroku Sąd uznał, że pismo drugie wskazywało, iż należy uznać Versalis „za odpowiedzialn[ego] za naruszenie w okresie od dnia 20 maja 1996 r. do dnia 28 listopada 2002 r." i stwierdzało, „tak jak [sporna] decyzja (motywy 365–373), odpowiedzialność [Versalisu] za cały okres naruszenia". W pkt 86 tego wyroku Sąd stwierdził, że owo pismo wyjaśniało między innymi, że „skoro EniChem SpA kontrolowała 100% kapitału [Versalisu] między dniem 1 stycznia i dniem 20 października 2002 r., należy stwierdzić solidarną odpowiedzialność Syndialu z tytułu naruszeń [Versalisu] za ten okres". Z tego wynikało, zdaniem Sądu, „że [pismo drugie] stwierdza odpowiedzialność Syndialu jedynie co do ograniczonego okresu, jako spółki dominującej w stosunku do [Versalisu] między dniem 1 stycznia a dniem 20 października 2002 r., nie natomiast w stosunku do całego okresu naruszenia". Na tej podstawie Sąd w pkt 87 swojego wyroku uznał, że założenie przyjęte przez Versalis było błędne.

18 Co się tyczy przypisania skarżącemu naruszenia, Sąd wskazał, że jeżeli dwa podmioty stanowią jedną jednostkę gospodarczą, sam fakt, że podmiot popełniający naruszenie w dalszym ciągu istnieje, nie stoi na przeszkodzie temu, aby sankcję nałożyć na podmiot, na który działalność gospodarcza została przeniesiona. Dzieje się tak, zdaniem Sądu, w przypadku gdy te podmioty znajdowały się pod kontrolą tej samej osoby i stosowały zasadniczo jednakowe wytyczne gospodarcze.

19 W pkt 126 zaskarżonego wyroku Sąd stwierdził, iż w rozpatrywanej sprawie „bezsporne [było], że EniChem SpA i [Versalis] w trakcie ich zachowania o charakterze naruszenia były całkowicie kontrolowane, bezpośrednio albo pośrednio, przez tę samą spółkę, czyli Eni [SpA]". W tych okolicznościach zdaniem Sądu „zasada osobistej odpowiedzialności nie stoi na przeszkodzie nałożeniu na [Versalis] łącznej sankcji za naruszenie rozpoczęte przez EniChem SpA i kontynuowane przez [Versalis]". Ponadto w pkt 129 owego wyroku Sąd uznał, że „sankcja nałożona na przedsiębiorstwo, które nadal istnieje z prawnego punktu widzenia, lecz nie prowadzi działalności gospodarczej, niesie ze sobą ryzyko braku wywołania skutku odstraszającego" oraz że „gdyby nie przewidziano innej możliwości nałożenia sankcji na inny podmiot niż ten, który popełnił naruszenie, przedsiębiorstwa mogłyby unikać sankcji poprzez zwykłą zmianę ich tożsamości w drodze restrukturyzacji, zbycia lub innych zmian prawnych czy organizacyjnych".

20 Co się tyczy zarzutu dotyczącego bezpodstawności stwierdzenia istnienia kartelu, w pkt 168 zaskarżonego wyroku Sąd uznał przede wszystkim, że podniesiony przez Versalis argument odnoszący się do sekcji 4.3 spornej decyzji, zatytułowanej „Spotkania kartelu", „które[go] zasadnicze kwestie faktyczne i prawne zawarte są wyłącznie w załącznikach od A23 do A25 do skargi, nie [spełnia] wymogów stawianych w art. 21 statutu Trybunału Sprawiedliwości [Unii Europejskiej] i art. 44 § 1 lit. c) regulaminu postępowania [przed Sądem]". W konsekwencji Sąd stwierdził, że ten argument jest niedopuszczalny.

21 Ponadto, jeśli chodzi o rzekome sprzeczności istniejące pomiędzy pewnymi oświadczeniami, które Bayer i Dow złożyły podczas postępowania administracyjnego, i innymi oświadczeniami złożonymi przez pracowników tych spółek, Sąd w pkt 180 i 198 zaskarżonego wyroku stwierdził w szczególności, że „odpowiedzi udzielone w imieniu przedsiębiorstwa jako takiego posiadają większą wiarygodność w porównaniu z odpowiedzią udzieloną przez pracownika, niezależnie od jego doświadczenia lub prywatnej opinii".

22 Co się tyczy uznania przedmiotowego naruszenia za „bardzo poważne", Sąd w pkt 222 swojego wyroku przypomniał, że sporna decyzja nałożyła sankcję za zawieranie porozumień w sprawie cen, podziału rynku i wymiany wrażliwych informacji handlowych oraz że te praktyki są ze swej natury naruszeniami bardzo poważnymi. Sąd dodał, że Komisja wskazała w tej decyzji „że brak było możliwości zmierzenia konkretnego wpływu kartelu", który obejmował całe terytorium Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG), chociaż „dane porozumienia były wykonane przez te przedsiębiorstwa i stąd miały wpływ na rynek". W pkt 228 wyroku Sąd oddalił argumenty Versalisu dotyczące braku takiego wpływu. Jeśli chodzi o rozmiar rynku, będący tylko jednym z elementów, które Komisja mogła uwzględnić, Sąd w pkt 229 wyroku stwierdził, iż „brak jest podstaw do uznania, że Komisja popełniła błąd w [spornej] decyzji, szacując dany rynek na kwotę »przynajmniej« 550 mln EUR w 2001 r. [i że ewentualny] błąd polegający na niedoszacowaniu odnośnie do tej liczby miał szkodliwy skutek dla [Versalisu]".

23 Jeśli chodzi o zarzut dotyczący bezprawnego zastosowania mnożnika o celu odstraszającym, w pkt 250 zaskarżonego wyroku Sąd stwierdził, że czynniki, które pozwoliły Komisji ustalić mnożnik w odniesieniu do Eni SpA i do Versalisu zostały wyraźnie wskazane w spornej decyzji i że z decyzji nie wynika, iż Komisja wskazała czynniki inne niż całkowity obrót oraz relatywny rozmiar uczestniczących przedsiębiorstw. W pkt 251 wyroku Sąd wskazał, że światowy obrót w roku 2005 wynosił 27,383 mld EUR dla spółki Bayer, 37,221 mld EUR dla spółki Dow (czyli był o 35,93% większy niż Bayera) i 73,738 mld EUR dla spółki EniChem (czyli o 169,28% większy niż Bayera i o 98,11% większy niż obrót spółki Dow).

24 W tych okolicznościach fakt, że mnożnik przyjęty w odniesieniu do Versalisu podwyższono o 14,28% w porównaniu do tego zastosowanego względem spółki Dow (2 w porównaniu do 1,75), a ten względem Dow podwyższono o 16,66% w porównaniu z mnożnikiem zastosowanym względem spółki Bayer (1,75 w porównaniu do 1,5), nie może zdaniem Sądu stanowić naruszenia zasady równego traktowania. Wręcz przeciwnie, w pkt 251 zaskarżonego wyroku Sąd uznał, że Komisja mogła na tej podstawie przyjąć mnożnik jeszcze wyższy. W tym samym punkcie przypomniał, że nie mając obowiązku zastosowania precyzyjnego wzoru matematycznego, Komisja bez popełniania oczywistego błędu w ocenie wzięła pod uwagę różnice w zdolności gospodarczej danych przedsiębiorstw przy wyborze stosowanych mnożników.

25 Co się tyczy podwyższenia grzywny ze względu na powrót do naruszenia, w pkt 296, 298 i 299 zaskarżonego wyroku Sąd wskazał, że sporna decyzja przywołuje decyzje w sprawie Polipropylen i w sprawie PVC II, oraz wskazał fakt, iż „EniChem" był adresatem tych decyzji. Zdaniem Sądu Komisja zasadniczo uznała, że ponowne zachowanie stanowiące naruszenie tego samego przedsiębiorstwa zachodzi także wówczas, gdy w analizowanym zachowaniu stanowiącym naruszenie nie uczestniczyły te same osoby prawne. Jednak w tym kontekście Sąd przypomniał, że Komisja „odsyła w motywie 487 [spornej] decyzji do spółki »EniChem« w sposób ogólny, albowiem pojęcie zdefiniowano w motywie 36 [spornej] decyzji jako »każdą spółkę należącą do Eni SpA«". To pojęcie zdaniem Sądu „ma charakter nieostry, przynajmniej odnośnie do osób prawnych stanowiących podmiot gospodarczy, o którym mowa w decyzjach [w sprawie Polipropylen i w sprawie] PCV II". Sąd dodał, że „spółka, o której mowa w decyzji [w sprawie Polipropylen], czyli Anic [SpA], nie należy do grona osób prawnych wymienionych w [motywach 26–35 spornej decyzji, które] mają zasadniczo na celu opisanie ewolucji spółek należących do Eni [SpA] w okresie naruszenia, które miało miejsce po wydaniu decyzji [w sprawie Polipropylen i w sprawie] PCV II".

26 W pkt 300 zaskarżonego wyroku Sąd wskazał, że Komisja odsyła wprawdzie „[w przypisie] 262 [spornej] decyzji [do] decyzji [w sprawie Polipropylen i w sprawie] PCV II, wskazując, że decyzje te dotyczyły »Eni«", że pojęcie „Eni" „w [spornej] decyzji nie jest przedmiotem konwencji ortograficznej", ponieważ Komisja, aby określić spółkę Eni SpA „jako spółkę dominującą względem innych spółek, posługuje się terminem »Eni SpA«". Natomiast w pkt 301 zaskarżonego wyroku Sąd stwierdził, iż „zakładając, że poprzez użycie pojęcia »Eni« […] Komisja miała na myśli spółki stanowiące część »przedsiębiorstwa« w rozumieniu art. 81 WE, złożonego z osób prawnych kontrolowanych przez Eni,

należy stwierdzić, że Komisja nie przedstawiła jakiegokolwiek dokładnego dowodu w tym względzie w ramach [spornej] decyzji". Zdaniem Sądu „Komisja w swoich pismach przed [nim] ogranicza się do stwierdzenia, że Eni kontrolowała »całkowicie« spółki wskazane w decyzjach [w sprawie Polipropylen i w sprawie PCV II]". Sąd dodał, iż „poza okolicznością, że twierdzenie to nie jest wsparte żadnym dowodem, nie zostało ono powtórzone w [spornej] decyzji".

27 W pkt 302 zaskarżonego wyroku Sąd uznał, że „w niniejszej sprawie ewolucja struktury oraz kontroli analizowanych spółek jest szczególnie złożona" i że „decyzja [w sprawie Polipropylen] została zaadresowana do spółki Anic [SpA], bez umieszczenia w tej decyzji firmy Eni [SpA]". „Jeśli chodzi o decyzję [w sprawie] PCV II, [zdaniem Sądu] Komisja wskazuje tam w motywie 8 fakt, że Anic [SpA] »stała się« EniChem SpA oraz – w motywie 43 – fakt, że ewolucja ta była spowodowana »różnymi reorganizacjami«, bez jakiegokolwiek sprecyzowania". Sąd wskazał, że „[c]o więcej, nazwa Eni [SpA] nie pojawia się w tej decyzji" i że „[w] tym kontekście na Komisji ciążył obowiązek szczególnej dokładności oraz powołania wszystkich koniecznych szczegółowych argumentów dla uznania, że spółki wskazane w [spornej] decyzji oraz spółki wskazane w decyzjach [w sprawie Polipropylen i w sprawie] PCV II stanowią to samo »przedsiębiorstwo«", czego Komisja nie uczyniła.

28 W konsekwencji Sąd uwzględnił zarzut dotyczący nieuzasadnionego charakteru podwyższenia kwoty podstawowej grzywny ze względu na powrót do naruszenia i stwierdził nieważność art. 2 lit. c) spornej decyzji w zakresie, w jakim określa kwotę grzywny nałożonej na wnoszącą odwołanie na kwotę 272,25 mln EUR, oraz określił wysokość grzywny na 181,5 mln EUR. W pozostałym zakresie oddalił skargę i obciążył każdą ze stron jej własnymi kosztami.

Żądania stron

29 Versalis wnosi do Trybunału o:

— uchylenie w całości albo w części zaskarżonego wyroku w zakresie, w jakim Sąd oddalił jego skargę w sprawie T-59/07, a w konsekwencji:

— stwierdzenie nieważności, w całości lub w części, spornej decyzji;

— lub uchylenie grzywny nałożonej na niego w tej decyzji, albo jej obniżenie;

— tytułem żądania ewentualnego, uchylenie zaskarżonego wyroku w całości albo w części w zakresie, w jakim Sąd oddalił jego skargę w sprawie T-59/07 oraz przekazanie sprawy Sądowi do ponownego rozpoznania w świetle wskazówek udzielonych przez Trybunał;

— obciążenie Komisji kosztami zarówno niniejszego postępowania, jak i kosztami postępowania w sprawie T-59/07, oraz

— oddalenie odwołania wzajemnego wniesionego przez Komisję i obciążenie Komisji kosztami postępowania.

30 Komisja wnosi do Trybunału o:

— oddalenie odwołania;

— uchylenie zaskarżonego wyroku w części, w jakiej stwierdza on nieważność spornej decyzji w zakresie przypisania okoliczności obciążającej ze względu na powrót do naruszenia i w konsekwencji obniża kwotę grzywny, oraz

— obciążenie strony wnoszącej odwołanie kosztami postępowania.

W przedmiocie odwołania głównego

31 Na poparcie swoich żądań Versalis podnosi sześć zarzutów, których celem jest zmiana zaskarżonego wyroku i stwierdzenie nieważności spornej decyzji.

32 Zarzut pierwszy dotyczy tego, że Sąd naruszył prawo i dokonał błędnej interpretacji pisma drugiego, wykluczając wystąpienie naruszenia prawa do obrony w wyniku rozbieżności pomiędzy tym pismem i sporną decyzją. Zarzut drugi dotyczy naruszenia prawa w odniesieniu do przypisania przedmiotowego naruszenia Versalisowi i niewystarczającego uzasadnienia zaskarżonego wyroku w tym względzie. Zarzut trzeci dotyczy w istocie naruszenia prawa Unii, przeinaczenia dowodów, a także nieprzeprowadzenia przez Sąd pełnej kontroli sądowej. Zarzut czwarty dotyczy błędnego ustalenia grzywny i nieuzasadnionego uznania naruszenia za „bardzo poważne", braku uzasadnienia i niepełnego przeprowadzenia kontroli sądowej. Zarzut piąty dotyczy w istocie błędu w ocenie i niewystarczającego uzasadnienia odnośnie do określenia mnożnika i naruszenia przez Komisję zasady równości. Zarzut szósty dotyczy tego, że Sąd dokonał naruszenia i błędnego zastosowania prawa Unii oraz obarczył zaskarżony wyrok brakiem uzasadnienia, stwierdzając niedopuszczalność niektórych załączników do skargi.

W przedmiocie zarzutu pierwszego, dotyczącego naruszenia prawa i oczywiście błędnej interpretacji pisma drugiego w zakresie, w jakim Sąd stwierdził brak naruszenia prawa do obrony w wyniku rozbieżności pomiędzy tym pismem i sporną decyzją

Argumentacja stron

33 Versalis twierdzi, że w piśmie drugim i już w piśmie pierwszym Komisja uznała go za współodpowiedzialnego z EniChem SpA (obecnie Syndial) za prawie cały czas trwania naruszenia, gdy tymczasem prowadził on działalność w sektorze KB i KBS dopiero od dnia 1 stycznia 2002 r. W spornej decyzji, przeciwnie, Komisja wykluczyła wszelką możliwość bezpośredniego przypisania Syndialowi odpowiedzialności i uczyniła go odpowiedzialnym za całość naruszenia. Sąd oddalił zarzut dotyczący tej rozbieżności, wskazując, że pismo drugie stwierdza odpowiedzialność Syndialu jedynie za ograniczony czas i że z tego wynika, iż założenie przyjęte przez Versalis było błędne. Tymczasem zdaniem Versalisu w pkt 415 i 416 pisma drugiego Komisja stwierdziła, że Syndial uczestniczył indywidualnie w naruszeniu od dnia 20 maja 1996 r. do dnia 20 października 2002 r.

34 Według Versalisu ze względu na to, że przyjęte przez niego założenie było w rzeczywistości prawidłowe, Sąd powinien był uwzględnić zarzut dotyczący naruszenia prawa do obrony. Versalis nie miał bowiem okazji odpowiedzieć na zawarte w spornej decyzji przypisanie mu odpowiedzialności. Należy bowiem odróżnić bycie uznanym za solidarnie odpowiedzialnego wraz z inną spółką od bycia uznanym za jedynego odpowiedzialnego lub współodpowiedzialnego z jedną tylko spółką, ponieważ spółki, na które zostaje nałożona grzywna płatna solidarnie, są zobowiązane, co do zasady, do uczestniczenia w jej zapłacie w częściach równych. Ponadto przed Komisją wnoszący odwołanie wybrał strategię obrony, uwzględniając okoliczność, że pismo drugie przewidywało odpowiedzialność solidarną Syndialu za prawie cały czas trwania naruszenia. Versalis postanowił zatem skupić swoją obronę na zdarzeniach w okresie, w którym sam prowadził przedmiotową działalność, to znaczy od dnia 1 stycznia do dnia 28 listopada 2002 r.

35 Komisja w istocie odpowiada, że w pkt 416 pisma drugiego wyraźnie przedstawiła odpowiedzialność indywidualną Versalisu za przedmiotowe naruszenie dotyczącą okresu między dniem 20 maja 1996 r. i dniem 28 listopada 2002 r. i odpowiedzialność Syndialu dotyczącą okresu od dnia 20 maja 1996 r. do dnia 20 października 2002 r. Zdaniem Komisji w pkt 353 tego pisma stwierdziła ona, że Syndial mógł być uznany za odpowiedzialnego solidarnie za naruszenie popełnione przez Versalis w okresie od dnia 1 stycznia do dnia 20 października 2002 r. W piśmie tym wnoszącemu odwołanie zarzucono zatem odpowiedzialność indywidualną za cały czas trwania naruszenia.

36 Według Komisji jest mało wiarygodne, aby Versalis postanowił nie bronić się we właściwy sposób jedynie z tego powodu, że część kary odpowiadająca odpowiedzialności za okres od dnia 1 stycznia do dnia 20 października 2002 r. mogła być poniesiona solidarnie z inną spółką z tej samej grupy. Jej zdaniem Versalis i Syndial postanowiły skoordynować swoją obronę, skupiając się na różnych okresach, ale każda z tych spółek wyraźnie odsyłała do uwag tej drugiej w zakresie pozostałych okresów. Versalis nie próbował udowodnić, że postępowanie mogłoby zakończyć się inaczej, gdyby w piśmie drugim wykluczona została odpowiedzialność Syndialu.

Ocena Trybunału

37 Jeśli chodzi o stwierdzenia Sądu zawarte w pkt 84–87 zaskarżonego wyroku, w myśl których, po pierwsze, w piśmie drugim podtrzymana została odpowiedzialność Syndialu jedynie w odniesieniu do ograniczonego okresu, ze względu na jego rolę spółki dominującej Versalisu, od dnia 1 stycznia do dnia 20 października 2002 r., nie zaś za cały czas trwania naruszenia, a po drugie, podniesiony przez Versalis przed Sądem zarzut dotyczący rozbieżności pomiędzy tym pismem i sporną decyzją opiera się wobec tego na błędnym założeniu, należy uznać, że stwierdzenia te rzeczywiście są błędne.

38 Jak bowiem słusznie wskazał w odwołaniu Versalis, pismo drugie podtrzymuje w pkt 416, że Syndial stanowił część przedsiębiorstwa, które popełniło naruszenie, od dnia 20 maja 1996 r. do dnia 20 października 2002 r., nie zaś tylko od dnia 1 stycznia do dnia 20 października 2002 r. Sąd nie mógł zatem oprzeć oddalenia zarzutu podniesionego przez Versalis i dotyczącego rozbieżności pomiędzy, po pierwsze, pismem drugim i, po drugie, sporną decyzją, która to decyzja, w przeciwieństwie do pisma, nie została skierowana do Syndialu, na samym tylko stwierdzeniu, że podstawą tego zarzutu było „błędne” założenie.

39 Trzeba jednak stwierdzić, że Sąd nie popełnił błędu, orzekając, że sporna decyzja nie była obarczona, w tym kontekście, błędem, który z punktu widzenia Versalisu stanowiłby naruszenie prawa do obrony.

40 Jak bowiem wynika właśnie ze wspomnianego pkt 416, Komisja uznała, że Eni SpA, Versalis i Syndial tworzyły jedno przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 101 TFUE przynajmniej w okresie od dnia 20 maja 1996 r. do dnia 20 października 2002 r., to znaczy prawie przez cały czas trwania naruszenia. Wobec tego Versalis nie mógł mieć wątpliwości co do tego, że zostanie mu przypisane każde antykonkurencyjne zachowanie tak określonego przedsiębiorstwa, a zatem każde antykonkurencyjne zachowanie Syndialu. Jeżeli pomimo to Versalis postanowił nie zajmować stanowiska w przedmiocie tych antykonkurencyjnych zachowań, zarzucanych w okresie od dnia 20 maja 1996 r. do dnia 1 stycznia 2002 r., i zdać się w tym względzie na obronę przedstawioną przez Syndial, decyzja taka jest wyborem tego przedsiębiorstwa, który nie może stanowić naruszenia prawa do obrony. Ponadto, tytułem uzupełnienia, nie wydaje się, żeby taki podział zadań przy udzieleniu odpowiedzi na zastrzeżenia Komisji był dla Versalisu krzywdzący.

41 Twierdzenia tego nie może podważyć okoliczność, że w pkt 353 pisma drugiego Komisja wskazała, iż Versalis i Syndial powinny dodatkowo zostać uznane za solidarnie odpowiedzialne za naruszenie w okresie od dnia 1 stycznia do dnia 20 października 2002 r. Ów punkt 353 podkreśla bowiem tylko, jak wynika jasno z pkt 354–356 tego pisma, że nawet w okresie, kiedy Versalis był jedynie pośrednio kontrolowany przez Eni SpA, istniała nieprzerwana ciągłość ekonomiczna w odniesieniu do przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 101 TFUE, tworzonego przez Eni SpA, Versalis i Syndial.

42 Ponadto, choć Versalis podnosi, że sytuacja, kiedy zostałby on uznany za odpowiedzialnego za naruszenie jedynie solidarnie z dwiema innymi spółkami, wyraźnie różni się od sytuacji, kiedy jest on uznany za odpowiedzialnego solidarnie z jednym tylko przedsiębiorstwem, nie wykazuje jednak, w jaki sposób sporna decyzja mogłaby doprowadzić do innego rozstrzygnięcia, gdyby w trakcie postępowania przed Komisją wiedział on, że sporna decyzja nie zostanie skierowana do Syndialu, lecz wyłącznie do Eni SpA i do niego samego.

43 Z powyższego wynika, że argumenty dotyczące naruszenia prawa do obrony, wynikające z rozbieżności pomiędzy pismem drugim i sporną decyzją dotyczących tego, że ta ostatnia ostatecznie nie została skierowana do Syndialu, podniesione na poparcie zarzutu pierwszego odwołania, pozbawione są podstaw prawnych i faktycznych, i że na tej podstawie, którą należy przyjąć w miejsce podstawy przyjętej przez Sąd, zarzut ten powinien zostać oddalony.

W przedmiocie zarzutu drugiego, dotyczącego naruszenia prawa w odniesieniu do przypisania przedmiotowego naruszenia Versalisowi i niewystarczającego uzasadnienia zaskarżonego wyroku w tym względzie

Argumentacja stron

44 Zdaniem Versalisu Sąd naruszył podstawową zasadę osobistej odpowiedzialności, oddalając zarzut dotyczący błędnego przypisania odpowiedzialności wynikającej ze zdarzeń, które miały miejsce w okresie od dnia 20 maja 1996 r. do dnia 1 stycznia 2002 r. Według Versalisu Komisja powinna była bowiem określić odrębnie odpowiedzialność Syndialu i odpowiedzialność jego samego, dotyczące tego okresu.

45 Versalis podnosi w tym względzie, że Trybunał dopuścił możliwość odstępstwa od zasady osobistej odpowiedzialności jedynie wyjątkowo i w szczegółowo określonych warunkach, które w niniejszym wypadku nie są spełnione. Syndial nie przestał istnieć pod względem prawnym lub gospodarczym, działalność związana z KB i z KBS nie została przekazana w celu uniknięcia podlegania zasadom dotyczącym ochrony konkurencji, a Versalis podobnie jak Syndial nie podlegały temu samemu organowi publicznemu. Wnoszący odwołanie nie złożył też dobrowolnego oświadczenia w celu przyjęcia odpowiedzialności za zachowanie przyjęte przez Syndial.

46 Ponadto zdaniem Versalisu nie istnieje żadne ryzyko braku skutku odstraszającego w sytuacji, gdyby odpowiedzialność została przypisana raczej Syndialowi niż jemu, zważywszy, że spółka ta nadal prowadzi działalność gospodarczą i jest w stanie zapłacić kwotę grzywny. Natomiast ryzyko zakłócenia skutku odstraszającego stanowi, zgodnie z orzecznictwem, podstawowy czynnik pozwalający odstąpić od zasady osobistej odpowiedzialności. W tym względzie Versalis powołuje się w szczególności na pkt 144 wyroku z dnia 29 marca 2011 r w sprawie C-352/09 P ThyssenKrupp Nirosta przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-2359.

47 W każdym razie Sąd, zdaniem Versalisu, nie zbadał intensywności powiązań ekonomicznych i organizacyjnych łączących Versalis i Syndial i ograniczył się do stwierdzenia, że te dwie spółki „były całkowicie kontrolowane, bezpośrednio albo pośrednio, przez [Eni SpA]". Naruszył wobec tego prawo. Nie uzasadnił też wystarczająco oddalenia argumentów podniesionych przed nim w tym względzie.

48 Komisja odpowiada, że Trybunał nie ograniczył wypadków odpowiedzialności spółki nabywającej do sytuacji, kiedy spółka zbywająca zaprzestała wszelkiej działalności ekonomicznej. Zgodnie z orzecznictwem wyłącznie istnienie „powiązania strukturalnego" między dwoma przedsiębiorstwami należącymi do tej samej grupy ma decydujące znaczenie i zasada ta nie ogranicza sytuacji, w których zainteresowane przedsiębiorstwa podlegają jednemu organowi publicznemu.

49 Komisja uważa za pozbawiony znaczenia argument podnoszony przez Versalis, zgodnie z którym, ponieważ Syndial jest spółką istniejącą i działającą, nie istnieje ryzyko braku skutku odstraszającego w razie przypisania odpowiedzialności raczej Syndialowi niż wnoszącemu odwołanie, ponieważ orzecznictwo nie ogranicza możliwości nałożenia sankcji na przedsiębiorstwo nabywające wyłącznie do sytuacji, kiedy spółka zbywająca przestała istnieć pod względem prawnym lub gospodarczym.

50 Co się tyczy powiązań gospodarczych i organizacyjnych łączących Versalis i Syndial, według Komisji w wyroku z dnia 7 stycznia 2004 r. w sprawach połączonych C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P i C-219/00 P Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-123, Trybunał stwierdził istnienie powiązań strukturalnych uzasadniających nałożenie sankcji na spółkę nabywającą z tego prostego powodu, że spółka uczestnicząca w kartelu zbyła swoją działalność, której dotyczył kartel, na rzecz innej spółki kontrolowanej przez siebie w 50%. Zdaniem Komisji jest więc oczywiste, że skoro w niniejszym przypadku nabywca był kontrolowany w 100%, istniała ciągłość gospodarcza. Komisja uważa, że zaskarżony wyrok jest w tym względzie wystarczająco uzasadniony.

Ocena Trybunału

51 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem prawo Unii w zakresie konkurencji dotyczy działalności przedsiębiorstw, a pojęcie przedsiębiorstwa obejmuje każdą jednostkę wykonującą działalność gospodarczą niezależnie od jej formy prawnej i sposobu finansowania. Jeżeli taki podmiot naruszy reguły konkurencji, ponosi za to odpowiedzialność zgodnie z zasadą odpowiedzialności osobistej (zob. podobnie w szczególności wyrok z dnia 11 grudnia 2007 r. w sprawie ETI i in., Zb.Orz. s. I-10893, pkt 38, 39 i przytoczone tam orzecznictwo).

52 Trybunał orzekł już, że jeżeli dwa podmioty stanowią jedną jednostkę gospodarczą, fakt, że podmiot popełniający naruszenie w dalszym ciągu istnieje, nie stoi sam w sobie na przeszkodzie temu, aby sankcję nałożyć na podmiot, na który działalność gospodarcza została przeniesiona. Takie nałożenie sankcji jest dopuszczalne w szczególności w przypadku, gdy te podmioty znajdowały się pod kontrolą tej samej osoby i przez wzgląd na ścisłe związki między nimi pod względem gospodarczym i organizacyjnym stosowały zasadniczo jednakowe wytyczne gospodarcze (zob. ww. wyrok w sprawie ETI i in., pkt 48, 49 i przytoczone tam orzecznictwo).

53 W niniejszym przypadku Komisja, jak wynika z motywów 368 i 369 spornej decyzji, uznała, że Eni SpA, Versalis i Syndial w czasie trwania przedmiotowego naruszenia stanowiły jedno przedsiębiorstwo. Ponadto, zważywszy, że Eni SpA przez cały ten czas posiadała pośrednio lub bezpośrednio cały lub prawie cały kapitał nie tylko Versalisu, lecz również Syndialu, czemu Versalis nie zaprzecza, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Komisja mogła oprzeć się na domniemaniu, iż Eni SpA rzeczywiście wywierała decydujący wpływ na swoje spółki zależne (zob. podobnie wyrok z dnia 3 maja 2012 r. w sprawie C-289/11 Legris Industries przeciwko Komisji, pkt 44–48 i przytoczone tam orzecznictwo). Domniemanie to nie zostało w niniejszej sprawie obalone.

54 W świetle tych uwag należy stwierdzić, że wszystkie zachowania noszące znamiona naruszenia, których dopuścił się Syndial, Komisja miała prawo przypisać Versalisowi, pomimo faktu, że Syndial nadal istnieje.

55 Stwierdzenia tego nie może podważyć okoliczność, że w ww. wyroku w sprawie ThyssenKrupp Nirosta przeciwko Komisji Trybunał uznał, że sytuacja, o której mowa w pkt 52 niniejszego wyroku, zachodzi również wówczas, gdy podmiot, który popełnił naruszenie, przestał istnieć pod względem prawnym lub gospodarczym, ponieważ sankcja nałożona na przedsiębiorstwo niewykonujące już działalności gospodarczej mogłaby być pozbawiona skutku odstraszającego (zob. ww. wyrok w sprawie ThyssenKrupp Nirosta przeciwko komisji, pkt 144), ponieważ z wyroku tego nie wynika wyraźnie, iż przypisanie naruszenia podmiotowi, który nie jest jego sprawcą, jest ograniczone wyłącznie do sytuacji, w których nałożenie sankcji na spółkę będąca sprawcą naruszenia nie miałoby skutku odstraszającego.

56 W ww. wyroku w sprawie ETI i in., do którego Trybunał odwołał się wyraźnie w pkt 144 ww. wyroku w sprawie ThyssenKrupp Nirosta przeciwko Komisji, Trybunał orzekł bowiem, że Komisja mogła słusznie przypisać dane naruszenie spółce, która nie była sprawcą zachowań noszących znamiona naruszenia, w sytuacji, kiedy podmiot będący sprawcą naruszenia nadal istniał jako podmiot

ekonomiczny na innych rynkach (zob. ww. wyrok w sprawie ETI i in., pkt 45). Trybunał oparł tę ocenę na okoliczności, że kiedy miały miejsce ich zachowania noszące znamiona naruszenia, odnośne spółki podlegały temu samemu podmiotowi publicznemu (ww. wyrok w sprawie ETI i in., pkt 50).

57 Należy również stwierdzić, że znaczenie ww. wyroku w sprawie ETI i in. nie jest ograniczone, wbrew twierdzeniu Versalisu, do wypadków, kiedy zainteresowane podmioty są kontrolowane przez podmiot publiczny. W pkt 44 tego wyroku Trybunał wyjaśnił bowiem, iż bez znaczenia jest okoliczność, że przeniesienie działalności nie było decyzją jednostek, lecz ustawodawcy, i że zostało dokonane w celu przeprowadzenia prywatyzacji. Trybunał uznał więc, że mogłyby istnieć ewentualne wątpliwości dotyczące możliwości przypisania naruszenia podmiotowi będącemu następcą prawnym w wypadku, co najwyżej, wspólnej kontroli sprawowanej przez organ publiczny, które to wątpliwości zostały przez Trybunał rozwiane. Żadne wątpliwości co do możliwości takiego przypisania nie mogą natomiast istnieć w sytuacji, kiedy ta kontrola, jak ma to miejsce w niniejszym przypadku, jest sprawowana przez spółkę prawa prywatnego.

58 W świetle tych wyjaśnień Sąd nie naruszył więc prawa, stwierdzając, że Komisja mogła słusznie przypisać wszystkie rozpatrywane antykonkurencyjne zachowania Versalisowi.

59 Co się tyczy zarzucanego braku uzasadnienia, w pkt 120–131 zaskarżonego wyroku Sąd przedstawił powody, dla których uznał za bezzasadne zarzuty podniesione w pierwszej instancji. Uzasadnienie tego wyroku nie pozostawia żadnych wątpliwości co do rozważań, na których Sąd oparł swoją decyzję w tym względzie, i w konsekwencji umożliwia Trybunałowi dokonanie jej kontroli. Oznacza to, że zaskarżony wyrok nie jest w tym zakresie obarczony brakiem uzasadnienia.

60 Ponieważ żaden z argumentów podniesionych na poparcie zarzutu drugiego odwołania nie został uwzględniony, zarzut ten należy oddalić jako bezzasadny.

W przedmiocie zarzutu trzeciego, dotyczącego naruszenia prawa Unii, błędnego zastosowania tego prawa, przeinaczenia dowodów, a także nieprzeprowadzenia przez Sąd pełnej kontroli sądowej

Argumentacja stron

61 Zdaniem Versalisu Sąd niesłusznie oddalił argumenty dotyczące zarzucanych sprzeczności między trzema oświadczeniami złożonymi przez Bayer za pośrednictwem jego doradcy prawnego, pana K., jak również argumenty podniesione przez Versalis w odniesieniu do oświadczenia pana N., pracownika Dowa. Sąd oparł się w tym względzie, w pkt 180 i 198 zaskarżonego wyroku, na zasadzie, zgodnie z którą odpowiedzi udzielone w imieniu przedsiębiorstwa jako takiego są bardziej wiarygodne, niż mogłaby być odpowiedź udzielona przez pracownika tego przedsiębiorstwa.

62 Jednak według Versalisu argumenty te dotyczyły, w każdym przypadku, sprzeczności pomiędzy oświadczeniami złożonymi w imieniu zainteresowanych przedsiębiorstw. Versalis twierdzi, że jak wynika w szczególności z zapisów oświadczeń ustnych złożonych w toku postępowania administracyjnego, pan N., który był bezpośrednim świadkiem przedmiotowego naruszenia i przedstawił opis okoliczności faktycznych bardzo różniący się od rekonstrukcji dokonanych przez Komisję w spornej decyzji, złożył swoje oświadczenia w imieniu Dowa, nie zaś swoim własnym. Sąd popełnił zatem błąd, stosując „zasadę pierwszeństwa" oświadczeń pochodzących od zainteresowanych przedsiębiorstw przed oświadczeniami pracowników tych przedsiębiorstw, i w konsekwencji wyłączył dowody odciążające przedstawione przez Versalis z liczby okoliczności, które należało uwzględnić w ocenach dotyczących istnienia przedmiotowego kartelu.

63 Versalis uważa, że zbadanie, czy kontakty pomiędzy konkurentami przywołane w spornej decyzji rzeczywiście stanowiły kartel mający na celu ustalenie cen i podział rynku, czy też chodziło jedynie o okazjonalne naruszenia przepisów Unii w dziedzinie konkurencji polegające co najwyżej na

wymianie wrażliwych informacji handlowych, wymaga ponownego zbadania tych argumentów. Versalis wskazuje, że pewne okoliczności faktyczne przedstawione przez kandydatów do złagodzenia sankcji zostały już obalone w wyrokach Sądu z dnia 13 lipca 1011 r. w sprawie T-44/07 Kaučuk przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-4601, w sprawie T-45/07 Unipetrol a.s. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-4629 i w sprawie T-53/07 Trade-Stomil przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-4657, które zostały wydane po rozpatrzeniu skarg wniesionych przez trzy inne spółki będące adresatami spornej decyzji, to znaczy przez Kaučuk, Unipetrol a.s. i Stomil, i stwierdziły całkowitą nieważność tej decyzji w zakresie, w jakim dotyczyła ona tych spółek.

64 Komisja podnosi, że naruszenie, którego dotyczy sporna decyzja, zostało stwierdzone na podstawie szeregu dowodów, spośród których tylko kilka zostało zanegowanych przed Sądem. Jej zdaniem okoliczność, że oświadczeniu złożonemu przez Bayer Sąd przypisał większą wartość dowodową niż innym oświadczeniom, wynika z faktu, że oświadczenie to było potwierdzone przez inne informacje znajdujące się w aktach sprawy, których Versalis nie neguje. W każdym razie oświadczenia, na które powołuje się Versalis, nie mogą zaprzeczyć innym oświadczeniom, na których oparta jest sporna decyzja, i według Komisji jest oczywiste, że kwestie te dotyczą ustalenia okoliczności faktycznych, które nie podlegają kontroli Trybunału.

Ocena Trybunału

65 W zarzucie trzecim Versalis podnosi w istocie, że Sąd popełnił błąd, przypisując pewnym oświadczeniom złożonym w imieniu Bayera i Dowa szczególnie wysoką wartość dowodową, pomimo że inne oświadczenia, pochodzące od tych samych przedsiębiorstw i złożone w ich imieniu, były sprzeczne z tymi pierwszymi oświadczeniami.

66 Z utrwalonego orzecznictwa wynika, że jedynie Sąd jest właściwy do dokonywania, po pierwsze, ustaleń faktycznych, z wyjątkiem sytuacji, gdy nieprawidłowość jego ustaleń wynika z przedstawionych mu akt sprawy, a po drugie, oceny ustalonych okoliczności faktycznych. Ocena okoliczności faktycznych nie stanowi zatem, z wyjątkiem przypadków przeinaczenia przedstawionych dowodów, kwestii prawnej poddanej kontroli Trybunału (zob. w szczególności ww. wyrok w sprawie Legris Industries przeciwko Komisji, pkt 51 i przytoczone tam orzecznictwo).

67 W niniejszym przypadku Versalis nie opiera swoich zastrzeżeń na nieprawidłowości merytorycznej ustaleń Sądu wynikającej z akt sprawy.

68 Co się tyczy ewentualnego przeinaczenia dowodów, Versalis wychodzi z założenia, przywołanego w pkt 35 odwołania, iż jego argumentacja „dotyczy” takiego przeinaczenia dokonanego przez Sąd, ponieważ wykluczył on przedstawione przez Versalis ważne dowody odciążające z liczby okoliczności, które należało uwzględnić w ocenach dotyczących istnienia przedmiotowego kartelu.

69 W tym względzie należy stwierdzić, że z brzmienia pkt 180 i 198 zaskarżonego wyroku wynika, iż wspomniane założenie, zgodnie z którym w istocie Sąd nie uwzględnił przedstawionych przez Versalis dowodów odciążających, ponieważ przypisał niektórym oświadczeniom złożonym w imieniu Bayera i Dowa wyższą wartość dowodową, jest błędne. W pkt 180 i 198 Sąd stwierdził bowiem jedynie, że oświadczenia pracowników Bayera i Dowa nie mogą mieć „większej” wartości dowodowej niż oświadczenia złożone przez same spółki.

70 Ponadto, jak wynika w szczególności z pkt 180 i 197 zaskarżonego wyroku, Sąd oparł swoje oceny dotyczące okoliczności faktycznych nie tylko na pewnych oświadczeniach Bayera i Dowa, lecz również na oświadczeniach Shella, a także na licznych dowodach z dokumentów.

71 Z powyższego wynika, że Versalis w rzeczywistości poddaje krytyce samą w sobie ocenę dokonaną przez Sąd okoliczności faktycznych, dowodów i dotyczących ich argumentów oraz zarzuca Sądowi, że nie uznał za wystarczającą argumentacji przedstawionej przez Versalis w celu wykazania braku naruszenia. Wobec tego Versalis próbuje uzyskać ponowną ocenę przez Trybunał okoliczności stwierdzonych przez Sąd i przedstawionych dowodów, co zgodnie z orzecznictwem przytoczonym w pkt 66 niniejszego wyroku nie podlega kontroli Trybunału.

72 Wobec tego argumenty przedstawione przez Versalis na poparcie zarzutu trzeciego odwołania, jak również sam ten zarzut należy odrzucić jako niedopuszczalne.

W przedmiocie zarzutu czwartego, dotyczącego naruszenia prawa Unii w zakresie ustalania grzywien i uznania naruszenia za „bardzo poważne", braku uzasadnienia, a także niepełnego przeprowadzenia kontroli sądowej

Argumentacja stron

73 Po pierwsze, Versalis podnosi, że w pkt 225 zaskarżonego wyroku Sąd niesłusznie stwierdził, iż „porozumienia lub uzgodnione praktyki, które zmierzają w szczególności – tak jak w niniejszej sprawie – do ustalenia celów w zakresie cen lub przydziału limitów ilościowych sprzedaży, mogą na podstawie samego ich charakteru skutkować uznaniem ich za »bardzo poważne«, przy czym Komisja nie ma obowiązku wykazania konkretnego wpływu naruszenia na rynek". Według Versalisu, z pkt 1 A akapit pierwszy wytycznych i z orzecznictwa Sądu wynika bowiem, że aby dokonać oceny wagi naruszenia, Komisja jest zobowiązana wziąć pod uwagę jego rzeczywisty wpływ na rynek, jeżeli wpływ ten jest mierzalny. Tymczasem pismo pierwsze, w którym Komisja przedstawiła w tym względzie wyczerpującą analizę, w przeciwieństwie do podejścia przyjętego w piśmie drugim, jak również badania załączone do skargi, wykazują zdaniem Versalisu, że ów wpływ, który był ograniczony, był mierzalny.

74 Ponadto według Versalisu z orzecznictwa Sądu wynika, że porozumienia horyzontalne dotyczące cen mogą być uznane za zaledwie „poważne" lub uzasadniać nałożenie obniżonej grzywny, jeżeli, jak miało to miejsce w niniejszym przypadku, ich szkodliwe dla rynku skutki są ograniczone.

75 Tytułem pomocniczym Versalis podnosi, że Komisja była zobowiązana wskazać inne uwzględnione przez nią czynniki, aby uzasadnić podwyższenie kwoty wyjściowej grzywny ponad minimalną możliwą kwotę 20 mln EUR przewidzianą dla „bardzo poważnych" naruszeń. Sąd naruszył więc prawo, nie wskazując tej kwestii.

76 Po drugie, Versalis uważa, że Sąd nie rozstrzygnął „w sposób racjonalny i spójny" w przedmiocie istotnych czynników uwzględnionych w celu dokonania oceny wagi naruszenia. Zdaniem Versalisu Sąd poprzestał bowiem na stwierdzeniu, że wystarczy, iż Komisja w tym względzie stwierdziła z natury „bardzo poważny" charakter zarzucanego zachowania, i nie wziął pod uwagę wpływu naruszenia na rynek. Tymczasem Versalis dostarczył Sądowi dane, aby dokonał on prawidłowego badania, wobec czego był on zobowiązany do przeprowadzenia takiego badania, przedstawienia swojej własnej oceny tych danych i wyciągnięcia na tej podstawie wniosków, które z nich wynikały w odniesieniu do żądania obniżenia grzywny.

77 Po trzecie, Versalis twierdzi, że Sąd przeinaczył okoliczności faktyczne, ponieważ nie uwzględnił w sposób prawidłowy istotnych elementów sporu. W pkt 229 zaskarżonego wyroku Sąd stwierdził bowiem, iż „brak jest podstaw do uznania, że Komisja popełniła błąd w [spornej] decyzji, szacując dany rynek na kwotę »przynajmniej« 550 mln EUR w 2001 r.". Tymczasem, jak wynika zdaniem Versalisu z akt sprawy w pierwszej instancji, Komisja drastycznie zaniżyła całkowitą wartość danego rynku i w konsekwencji błędnie założyła, że kartel obejmował prawie 90% tego rynku, a nie 60%, jak wskazała w piśmie drugim.

78 Wbrew uwagom zawartym w owym pkt 229, zgodnie z którymi „brak jest podstaw do uznania, że błąd polegający na niedoszacowaniu odnośnie do tej liczby miał szkodliwy skutek dla [Versalisu]", udziały w rynku posiadane przez przedsiębiorstwa uczestniczące w naruszeniu należą do czynników mających potencjalnie istotne znaczenie dla określenia wagi naruszenia. Ponadto część rynku, której dotyczył zarzucany kartel, powinna być w każdym razie uznana za jeszcze niższą od tej ustalonej w spornej decyzji, ze względu na wykluczenie z grupy uczestników tego kartelu dwóch spośród przedsiębiorstw początkowo merytorycznie w nim uczestniczących, to znaczy Kaučuku i Stomilu.

79 Komisja odpowiada, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem porozumienia horyzontalne w dziedzinie cen należą do najpoważniejszych naruszeń prawa Unii dotyczącego konkurencji. Jej zdaniem w szczególności z wyroków: z dnia 3 września 2009 r. w sprawie C-534/07 P Prym i Prym Consumer przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-7415, pkt 75, i z dnia 8 grudnia 2011 r. w sprawie C-272/09 P KME Germany i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-12789, pkt 34, jak również z wytycznych wynika, że rzeczywisty wpływ takiego kartelu na rynek nie stanowi kryterium decydującego dla określenia poziomu grzywny, lecz jeden z wielu elementów, który może zostać wzięty pod uwagę, jeżeli jest mierzalny. Okoliczność, że Komisja zaniechała w piśmie drugim analizy zmiany cen na danych rynkach, która znajdowała się w piśmie pierwszym, nie znaczy jednak, że kartel, którego pismo to dotyczy, nie spowodował skutków na rynku, czego wnoszący odwołanie również nie wykazał.

80 W każdym razie zdaniem Komisji wskazanie poszczególnych skutków spowodowanych na rynku stanowiłoby jedynie dodatkowy element, który umożliwiłby jej podwyższenie kwoty wyjściowej przy ustalaniu grzywny.

81 Wreszcie zdaniem Komisji Sąd słusznie nie wziął pod uwagę badań rynku przedstawionych przez Versalis, zważywszy, że przedmiotowe naruszenie mogło być uznane za „bardzo poważne" ze względu na swój charakter, i że wspomniane badania były oparte na niepełnych danych. Co się tyczy wartości danego rynku, Komisja podnosi, że Sąd nie przeinaczył okoliczności faktycznych, szacując ją jako „przynajmniej" 550 mln EUR w 2001 r. Przy ocenie wagi naruszenia Komisja nie oparłaby się w każdym razie na części rynku kontrolowanej przez uczestniczące w nim przedsiębiorstwa.

Ocena Trybunału

82 Po pierwsze, co się tyczy znaczenia skutków naruszenia, którego dotyczy sporna decyzja, należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem wagę naruszeń prawa Unii w dziedzinie konkurencji należy ustalić na podstawie licznych okoliczności, przy czym nie określono wiążącej ani wyczerpującej listy kryteriów, które obowiązkowo powinny zostać wzięte pod uwagę (zob. w szczególności wyrok z dnia 19 grudnia 2012 r. w sprawie C-445/11 P Bavaria przeciwko Komisji, pkt 59 i przytoczone tam orzecznictwo). Jeśli chodzi konkretnie o rzeczywisty wpływ naruszenia na rynek, nie stanowi on decydującego kryterium przy określaniu poziomu grzywien (zob. ww. wyrok w sprawie KME Germany i in. przeciwko Komisji, pkt 34; a także wyrok z dnia 8 grudnia 2011 r. w sprawie C-389/10 P KME Germany i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-13125, pkt 44).

83 Ponadto porozumienia poziome dotyczące cen lub podziałów rynków mogą być kwalifikowane jako bardzo poważne naruszenia na podstawie samego ich charakteru, a Komisja nie ma obowiązku wykazywania rzeczywistego wpływu naruszenia na rynek (zob. w szczególności postanowienie z dnia 13 grudnia 2012 r. w sprawie C-654/11 P Transcatab przeciwko Komisji, pkt 42). W takim wypadku rzeczywisty wpływ naruszenia na rynek stanowi jedno z kryteriów, które – jeżeli można je zmierzyć – może pozwolić Komisji na podwyższenie kwoty wyjściowej grzywny powyżej przewidzianej kwoty minimalnej 20 mln EUR (ww. wyrok w sprawie Prym i Prym Consumer przeciwko Komisji, pkt 75).

84 W konsekwencji, gdyby Sąd wziął pod uwagę rzeczywisty wpływ przedmiotowego naruszenia na rynek, przy założeniu, że zmierzenie tego wpływu byłoby rzeczywiście możliwe, uczyniłby to tytułem pomocniczym. Ponadto ze względu na to, że owo naruszenie z natury miało bardzo poważny

charakter, uwzględnienie jego rzeczywistego wpływu mogło co najwyżej spowodować podwyższenie grzywny. Argument przywołany przez Versalis jest zatem nieskuteczny (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Prym i Prym Consumer przeciwko Komisji, pkt 75; ww. postanowienie w sprawie Transcatab przeciwko Komisji, pkt 43, 44).

85 Po drugie, co się tyczy argumentu dotyczącego tego, że Sąd nie rozstrzygnął „w sposób racjonalny i spójny" w przedmiocie istotnych czynników uwzględnionych w celu dokonania oceny wagi naruszenia, ponieważ zaniechał przeprowadzenia badania danych dostarczonych przez Versalis, przedstawienia swojej własnej oceny tych danych i wyciągnięcia na tej podstawie wniosków, które z nich wynikały w odniesieniu do żądania obniżenia grzywny, wystarczy stwierdzić, że w pkt 219–233 zaskarżonego wyroku Sąd w sposób szczegółowy przedstawił czynniki, które uwzględnił, aby ocenić wagę naruszenia. Wniosku tego nie może podważyć sam fakt, że Sąd również potwierdził w tym względzie, w wykonaniu nieograniczonego prawa orzekania, szereg elementów oceny dokonanej przez Komisję w spornej decyzji (zob. podobnie wyrok z dnia 22 listopada 2012 r. w sprawie C-89/11 P E.ON Energie przeciwko Komisji, pkt 133).

86 Po trzecie, jeśli chodzi o argumentację, zgodnie z którą Sąd przeinaczył okoliczności faktyczne, ponieważ uznał, że brak jest podstaw do uznania, iż Komisja popełniła błąd, szacując dany rynek „na kwotę »przynajmniej« 550 mln EUR w 2001 r.", nie może ona zostać uwzględniona.

87 W tym względzie należy uściślić, że Versalis nie zdołał udowodnić, iż stwierdzenie Sądu zawarte w pkt 229 zaskarżonego wyroku, zgodnie z którym „brak jest podstaw do uznania, że błąd polegający na niedoszacowaniu [danego rynku] miał szkodliwy skutek dla [Versalisu]", jest błędne, ani iż stwierdzenie to stanowi przeinaczenie okoliczności faktycznych.

88 W pkt 64 odwołania Versalis sam bowiem potwierdza, że udziały w rynku przedsiębiorstw uczestniczących w naruszeniu należą do czynników „potencjalnie" mających istotne znaczenie dla oceny wagi naruszenia. Tymczasem przy ustalaniu zróżnicowanych kwot wyjściowych grzywny dla wszystkich przedsiębiorstw Komisja nie oparła się właśnie, w motywach 66 i 467 spornej decyzji, na udziałach w rynku tych przedsiębiorstw, lecz na osiągniętych przez nie wartościach sprzedaży KB i KBS. Argumentacja Versalisu, w myśl której Komisja skorygowała swoje oszacowanie danego rynku zawarte w spornej decyzji w stosunku do oszacowania, o którym mowa w piśmie drugim, jest więc bezskuteczna.

89 Ponieważ żaden z argumentów podniesionych na poparcie zarzutu czwartego nie został uwzględniony, zarzut ten należy oddalić.

W przedmiocie zarzutu piątego, dotyczącego oddalenia, z naruszeniem prawa Unii, zarzutu dwunastego podniesionego przed Sądem

W przedmiocie części pierwszej zarzutu piątego, dotyczącej błędu w ocenie oraz niewystarczającego i wewnętrznie sprzecznego uzasadnienia odnośnie do niewystarczającego uzasadnienia przez Komisję określenia mnożnika

– Argumentacja stron

90 Versalis zarzuca Sądowi, że nie uwzględnił w sposób właściwy niewskazania przez Komisję wszystkich czynników, które pozwoliły jej określić mnożnik równy 2 w odniesieniu do spółek kontrolowanych przez Eni SpA, i przedstawienia niewystarczającego i wewnętrznie sprzecznego uzasadnienia w tym względzie.

91 Versalis wskazuje, że Sąd stwierdził, iż przy określaniu czynnika odstraszenia bierze się pod uwagę „wiele czynników, a nie wyłącznie szczególną sytuację ukaranego przedsiębiorstwa", jak zostało to już orzeczone przez Trybunał w pkt 23 i 24 wyroku z dnia 29 czerwca 2006 r. w sprawie C-289/04 P Showa Denko przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-5859. Sąd jednak sam sobie zaprzeczył, kiedy uznał, że całkowity obrót i relatywny rozmiar przedsiębiorstw uwzględnione przez Komisję były wystarczające i że „ze [spornej] decyzji nie wynika […], że Komisja wyraźnie wskazała inne czynniki", choć jednocześnie stwierdził, w pkt 249 i 250 zaskarżonego wyroku, że ogólne pojęcie „okoliczności niniejszej sprawy" użyte w treści spornej decyzji nie miało wyrażać lekceważenia istnienia innych elementów uwzględnionych przez Komisję.

92 Versalis podnosi, że kiedy w pkt 250 zaskarżonego wyroku Sąd stwierdził, że „wyrażenie »okoliczności niniejszej sprawy« można rozumieć jako wskazujące […] ogólny obrót oraz względny rozmiar danych przedsiębiorstw", nie uzasadnił tej oceny w sposób wymagany prawem. Zdaniem Versalisu nie ma w tym względzie znaczenia fakt, że Komisja potwierdziła tę okoliczność na rozprawie.

93 Według Komisji rozumowanie Sądu przedstawione w pkt 250 zaskarżonego wyroku jest jasne i bez zarzutu. Żaden fragment spornej decyzji nie świadczy o tym, że Komisja uwzględniła elementy inne niż ogólny obrót i względny rozmiar przedsiębiorstw, których dotyczy ta decyzja.

– Ocena Trybunału

94 Po pierwsze, jeśli chodzi o powołanie się na ww. wyrok w sprawie Showa Denko przeciwko Komisji, należy stwierdzić, że Versalis błędnie go rozumie. Stwierdzając w pkt 23 tego wyroku, że czynnik odstraszenia jest określany przy wzięciu pod uwagę szeregu elementów, a nie tylko szczególnej sytuacji danego przedsiębiorstwa, Trybunał odwołał się bowiem do pkt 53–55 opinii przedstawionej w tej sprawie przez rzecznika generalnego L.A. Geelhoeda, który wskazał w istocie, że mnożnik o celu odstraszającym może służyć nie tylko „odstraszeniu ogólnemu", rozumianemu jako działanie zmierzające do zniechęcenia wszystkich przedsiębiorstw w ogóle do uczestnictwa w danym naruszeniu, lecz również „odstraszaniu indywidualnemu", w celu zniechęcania konkretnego podmiotu do ponownego naruszenia przepisów w przyszłości. Trybunał zatem jedynie potwierdził w tym wyroku, że Komisja nie ma obowiązku ograniczenia swojej oceny do czynników dotyczących wyłącznie szczególnej sytuacji danego przedsiębiorstwa.

95 Trybunał nie orzekł jednak, że Komisja lub w stosownym wypadku Sąd, kiedy ustalają mnożnik o celu odstraszającym, są zawsze zobowiązane wziąć pod uwagę czynniki inne niż tylko obrót i względny rozmiar danych przedsiębiorstw.

96 Po drugie, w tym kontekście należy stwierdzić, że kryteria uwzględnione przez Komisję przy ustalaniu mnożnika o celu odstraszającym, to znaczy względny rozmiar danych przedsiębiorstw i ich globalny obrót, wynikają jasno z motywów 474 i 475 spornej decyzji. Jak słusznie stwierdził Sąd w pkt 250 zaskarżonego wyroku, wniosku tego nie może podważyć fakt, iż Komisja powołała również „okoliczności niniejszej sprawy", ponieważ ze spornej decyzji nie wynika, że Komisja wyraźnie wskazała inne elementy niż już wspomniane, i ponieważ wyrażenie „okoliczności niniejszej sprawy" można rozumieć jako wskazujące właśnie ogólny obrót oraz względny rozmiar danych przedsiębiorstw.

97 Co się tyczy uzasadnienia dotyczącego kryteriów użytych przy ustalaniu mnożnika o celu odstraszającym, należy stwierdzić, że Sąd uzasadnił swoją ocenę w tym względzie w pkt 242–250 zaskarżonego wyroku. Uzasadnienie to nie jest obarczone żadną sprzecznością ani naruszeniem prawa i przedstawia, stosownie do utrwalonego orzecznictwa, w sposób jasny i jednoznaczny rozumowanie Sądu, pozwalając Versalisowi poznać powody wydanego orzeczenia, a Trybunałowi dokonać jego kontroli sądowej (zob. podobnie w szczególności wyrok z dnia 2 kwietnia 2009 r. w sprawie C-202/07 P France Télécom przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-2369, pkt 29 i przytoczone tam orzecznictwo).

98 Część pierwsza zarzutu piątego jest zatem bezzasadna.

W przedmiocie części drugiej zarzutu piątego, dotyczącej błędu w ocenie oraz niewystarczającego i wewnętrznie sprzecznego uzasadnienia w odniesieniu do naruszenia przez Komisję zasady równego traktowania

– Argumentacja stron

99 Versalis podnosi, że z chwilą gdy Komisja postanowiła stosować metodę arytmetyczną w celu ustalenia grzywny, jest ona zobowiązana do przestrzegania reguł nierozerwalnie związanych z tą metodą w stosunku do wszystkich członków kartelu, chyba że wyraźnie przedstawi powody odmiennego postępowania. W wyroku z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawach połączonych T-236/01, T-239/01, od T-244/01 do T-246/01, T-251/01, T-252/01 Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji, Rec. s. II-1181, Sąd przyznał, że nastąpiło naruszenie zasady równości w sytuacji, kiedy dla jednego przedsiębiorstwa został ustalony mnożnik 1,25, zaś dla innego przedsiębiorstwa ustalony został mnożnik 2,5, podczas gdy obrót jednego z nich był zaledwie dwukrotnością drugiego. Zdaniem Versalisu ten wyrok Sądu wyraźnie stwierdza istnienie bezpośredniego związku pomiędzy zwiększeniem obrotu i zwiększeniem mnożnika. Jednak w zaskarżonym wyroku Sąd odszedł od tych zasad.

100 Zdaniem wnoszącego odwołanie ze względu na obroty przedsiębiorstw uczestniczących w przedmiotowym naruszeniu Sąd, w celu zapewnienia poszanowania zasady równego traktowania i zasady proporcjonalności i jednocześnie aby uniknąć zastosowania mnożnika większego niż 3, powinien zastosować mnożnik 1,25; nie zaś 1,5 wobec Bayera i w konsekwencji niższy mnożnik wobec wszystkich pozostałych zainteresowanych przedsiębiorstw, mianowicie mnożnik 1,33 wobec Dowa, około 1,66 wobec EniChemu i 3 wobec Shella. Stwierdzenie Sądu zawarte w pkt 251 zaskarżonego wyroku, w myśl którego „z[e spornej] decyzji wynika, że mnożnik przyjęty względem EniChem[u] był obliczony na podstawie współczynnika przyjętego względem Dow[a], a nie w oparciu o współczynnik zastosowany względem Shella", jest zdaniem Versalisu bezskuteczne, ponieważ zasada równego traktowania ma zastosowanie wobec wszystkich członków jednego kartelu.

101 Komisja uważa, że wnoszący odwołanie nie udowadnia żadnego naruszenia, a zamiast tego proponuje zastępczą metodę ustalania grzywien, która spowodowałaby zastosowanie wobec niego niższego mnożnika. W zakresie, w jakim żądanie to dotyczy również grzywien nałożonych na inne przedsiębiorstwa, jest ono niedopuszczalne. Ponadto Komisja odsyła do wyroku z dnia 16 listopada 2000 r. w sprawie C-283/98 P Mo och Domsjö przeciwko Komisji, Rec. s. I-9855, pkt 47, zgodnie z którym nie może ona pozbawić się przysługującego jej zakresu swobodnego uznania w wyniku wyłącznego i mechanicznego odwołania się do wzorów arytmetycznych. Decyzja o niestosowaniu mnożników wyższych niż 3, z którą Versalis wydaje się zgadzać, spowodowała pewną degresję mnożników w stosunku do rozmiaru przedsiębiorstwa, na której to degresji wnoszący odwołanie skądinąd nieznacznie skorzystał.

– Ocena Trybunału

102 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem celem mnożnika o celu odstraszającym i uwzględnienia w tym kontekście rozmiaru całkowitych zasobów danego przedsiębiorstwa jest wywarcie zamierzonego wpływu na to przedsiębiorstwo, ponieważ sankcja nie może być łagodna w szczególności w świetle jego możliwości finansowych (zob. podobnie w szczególności wyrok z dnia 17 czerwca 2010 r. w sprawie C-413/08 P Lafarge przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-5361, pkt 104; a także postanowienie z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie C-421/11 P, pkt 82).

103 Z utrwalonego orzecznictwa wynika również, że przy wykonywaniu nieograniczonego prawa orzekania Sąd nie może pozbawić się przysługującego mu zakresu swobodnego uznania, jeśli chodzi o ustalanie kwoty grzywien, w wyniku wyłącznego i mechanicznego odwołania się do metody arytmetycznej opartej wyłącznie na obrocie danego przedsiębiorstwa (zob. podobnie w szczególności ww. wyrok w sprawie Mo och Domsjö przeciwko Komisji, pkt 47). Ustalenie właściwej grzywny nie może być wynikiem zwykłego rachunku opartego na obrocie (zob. podobnie wyroki: z dnia 7 czerwca 1983 r. w sprawach połączonych od 100/80 do 103/80 Musique Diffusion française i in. przeciwko Komisji, Rec. s. 1825, pkt 121; a także z dnia 28 czerwca 2005 r. w sprawach połączonych C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P i C-213/02 P Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-5425, pkt 243).

104 Przy ustalaniu grzywien nakładanych na przedsiębiorstwa, które uczestniczyły w kartelu, zróżnicowane traktowanie tych przedsiębiorstw jest zatem nierozerwalnie związane z wykonywaniem uprawnień przysługujących Komisji w tej dziedzinie. W ramach zakresu swobodnego uznania Komisja ma za zadanie indywidualizować sankcję w zależności od zachowania i cech charakteryzujących te przedsiębiorstwa, w celu zapewnienia we wszystkich przypadkach pełnej skuteczności zasad Unii dotyczących konkurencji (wyrok z dnia 12 listopada 2009 r. w sprawie C-564/08 P SGL Carbon przeciwko Komisji, pkt 43 i przytoczone tam orzecznictwo).

105 Na podstawie orzecznictwa wspomnianego w pkt 102 niniejszego wyroku Komisja jest bowiem przede wszystkim zobowiązana do czuwania nad tym, aby sankcja nie stała się „zbyt łagodna” w szczególności w świetle możliwości finansowych przedsiębiorstw, których dotyczy, co nie wymaga jednak nałożenia na przedsiębiorstwo mające obrót szczególnie wysoki w stosunku do obrotu innych uczestników kartelu grzywny powiększonej ściśle według stosunku pomiędzy jego obrotem i obrotem wszystkich innych przedsiębiorstw uczestniczących w danym kartelu. Gdyby bowiem tak było, grzywny nakładane na największe przedsiębiorstwa kartelu i powiększone zgodnie z taką metodą arytmetyczną mogłyby oczywiście mieć wystarczająco odstraszający skutek, ale istniałoby ryzyko, że będą one nieproporcjonalne w świetle wagi rzeczywiście popełnionego naruszenia, w szczególności w sytuacji, kiedy, tak jak w niniejszym przypadku, istniałaby znaczna różnica między obrotami odnośnych przedsiębiorstw.

106 W świetle tych uwag nie można zarzucić Sądowi, że potwierdził, w istocie, podejście przyjęte przez Komisję, która ustaliła mnożnik o celu odstraszającym w wysokości 2 dla Versalisu i 3 dla Shella, ponieważ to podejście służyło niestosowaniu nieproporcjonalnych mnożników o celu odstraszającym wobec największych przedsiębiorstw, w stosunku do których, wyłącznie na podstawie stosunku matematycznego istniejącego między ich obrotem i obrotem przedsiębiorstw mniejszego rozmiaru, teoretycznie można było zastosować znacznie wyższe mnożniki o celu odstraszającym.

107 Jeśli Versalis podnosi w tym względzie, że z chwilą gdy Komisja postanowiła stosować metodę arytmetyczną w celu ustalenia grzywny, jest ona zobowiązana do przestrzegania reguł nierozerwalnie związanych z tą metodą, to wystarczy stwierdzić, że w niniejszym przypadku Komisja nie wybrała takiej metody. Okoliczność ta, potwierdzona zresztą przez Komisję na rozprawie, wynika w istocie ze spornej decyzji, w której Komisja wyraźnie wskazała, w motywie 474, że istniały znaczne różnice pomiędzy obrotami przedsiębiorstw, których dotyczyła decyzja.

108 Co się tyczy zarzucanego niewystarczającego charakteru uzasadnienia przyjętego przez Sąd, należy stwierdzić, że w pkt 251 zaskarżonego wyroku wskazał on wszystkie kryteria mające istotne znaczenie przy ustalaniu mnożnika o celu odstraszającym. Jeżeli Sąd, w odniesieniu do rzekomego nierównego traktowania Versalisu i Shella, poprzestaje na stwierdzeniu, że „mnożnik przyjęty względem EniChem[u] był obliczony na podstawie współczynnika przyjętego względem Dow[a], a nie w oparciu o współczynnik zastosowany względem Shella”, to stwierdzenie takie jest samo w sobie niewątpliwie bardzo zwięzłe, ale powinno być rozumiane w związku z wyjaśnieniem udzielonym przez Sąd w tym samym punkcie, zgodnie z którym Komisja „dysponuje swobodą uznania w zakresie określania kwoty grzywny oraz […] nie ma obowiązku zastosowania precyzyjnego wzoru matematycznego”.

109 W świetle tych ostatnich stwierdzeń Sądu Versalis nie mógł zostać wprowadzony w błąd co do istotnych okoliczności, które spowodowały, że Sąd w istocie potwierdził dokonaną przez Komisję ocenę czynnika odstraszającego, ponieważ stwierdzenia te, jak wynika z pkt 102–106 niniejszego wyroku, okazały się słuszne. Niewystarczający charakter uzasadnienia w tym względzie zaskarżonego wyroku nie może zatem również zostać uwzględniony.

110 W konsekwencji część druga zarzutu piątego powinna zostać uznana za bezzasadną i zarzut ten w całości należy oddalić.

W przedmiocie zarzutu szóstego, dotyczącego tego, że Sąd dokonał naruszenia i błędnego zastosowania prawa Unii oraz obarczył zaskarżony wyrok brakiem uzasadnienia, stwierdzając niedopuszczalność niektórych załączników do skargi

Argumentacja stron

111 Versalis uważa w istocie, że odrzucenie jego argumentu odnoszącego się do sekcji 4.3 spornej decyzji, zatytułowanej „Spotkania kartelu", jako niedopuszczalnego opiera się na formalistycznym porównaniu przez Sąd nagłówków części tej decyzji i tytułów części tworzących „sekcję E" skargi w postępowaniu w pierwszej instancji. Według Versalisu pkt 54–56 tej skargi zawierały wskazanie i streszczenie treści załączników do tej skargi, a podniesiony w ten sposób argument wynikał w sposób wystarczająco jasny z samej skargi.

112 Ponadto załączniki te, których poszczególne części zostały wspomniane w pkt 61, 62, 64, 94 i 121 owej skargi, nie zawierały według Versalisu żadnych argumentów prawnych. Wobec tego Sąd niesłusznie stwierdził, że elementy zawarte w tych załącznikach „nie spełniają wymogów stawianych w art. 21 statutu Trybunału […] i art. 44 § 1 lit. c) regulaminu postępowania [przed Sądem]" i że „nie do Sądu należy poszukiwanie i odnajdywanie w załącznikach zarzutów i argumentów". W każdym razie wyrok jest w tym względzie obarczony brakiem uzasadnienia.

113 Zdaniem Versalisu nieistotne są również stwierdzenia zawarte w pkt 169 zaskarżonego wyroku, zgodnie z którymi Versalis nie może usunąć tego braku skargi „poprzez umieszczenie w replice pewnych informacji faktycznych lub prawnych […] oraz poprzez odesłanie do załączników […] lub poprzez dodanie nowych załączników do skargi". Natomiast uznanie tych załączników przez Sąd za niedopuszczalne w konsekwencji uniemożliwiło Versalisowi podniesienie na swoją korzyść istotnych elementów odciążających.

114 Zdaniem Komisji, jeśli chodzi o odrzucenie wspomnianych załączników, zaskarżony wyrok jest zgodny z orzecznictwem Sądu i Trybunału. Sąd uważnie zbadał wszystkie argumenty przedstawione, choćby krótko i zwięźle, w skardze. Natomiast słusznie odrzucił ogólne odesłanie do załączników zawarte w pkt 54–56 skargi, a także spóźnione usiłowania skarżącej, aby naprawić te braki w skardze.

Ocena Trybunału

115 Przede wszystkim należy przypomnieć, tak jak to uczynił Sąd w pkt 161 zaskarżonego wyroku, że zgodnie z art. 21 statutu Trybunału Sprawiedliwości i art. 44 § 1 lit. c) regulaminu postępowania przed Sądem skarga powinna zawierać przedmiot sporu oraz zwięzłe przedstawienie powołanych zarzutów. Aby skarga była dopuszczalna, konieczne jest, by istotne okoliczności faktyczne i prawne, na których została oparta, wynikały, choćby w sposób zwięzły, lecz spójny i zrozumiały, z samej treści skargi. Choć sama treść skargi może zostać wsparta lub uzupełniona, w przypadku kwestii szczególnych, odesłaniami do poszczególnych fragmentów dokumentów do niej załączonych, ogólne odesłanie do innych dokumentów, nawet załączonych do skargi, nie może zastąpić braku istotnych

elementów argumentacji prawnej, które zgodnie ze wspomnianymi powyżej przepisami muszą być zawarte w samej skardze. Analogiczne wymogi, niezbędne są, jak wskazał Sąd w pkt 162 zaskarżonego wyroku, w przypadku gdy argument jest powoływany na poparcie zarzutu.

116 Następnie należy stwierdzić, że Sąd, mając na względzie przypomnianą zasadę, odrzucił jako niedopuszczalny argument dotyczący sekcji 4.3 spornej decyzji, zatytułowanej „Spotkania kartelu". Sąd uznał bowiem, że argument ten jest bliżej rozwinięty pod względem prawnym i faktycznym wyłącznie w pewnych załącznikach do skargi.

117 W tym względzie należy stwierdzić, po pierwsze, że Versalis w zarzucie szóstym podważa, jak wynika z nagłówka tego ostatniego i z pkt 98 skargi, „uznanie za niedopuszczalne pewnych załączników do skargi wszczynającej postępowanie". Tymczasem Sąd nie uznał za niedopuszczalne tych załączników, jak twierdzi wnoszący odwołanie, tylko argument zawarty wyłącznie, wśród innych elementów, w tych załącznikach. Zatem w tym względzie Versalis błędnie rozumie zaskarżony wyrok.

118 Okoliczność, że Versalis w taki sposób rozumie odnośną część zaskarżonego wyroku, znajduje potwierdzenie w potencjalnie podchwytliwej argumentacji zawartej w pkt 94 odwołania, zgodnie z którą odrzucenie przez Sąd tego argumentu jest oparte na „formalistycznym" porównaniu przez Sąd nagłówków części spornej decyzji i tytułów części tworzących odnośną sekcję skargi w postępowaniu w pierwszej instancji. W istocie Sąd odrzucił ten argument nie dlatego, że nie był on prawidłowo zatytułowany, tylko dlatego, że nie został on powtórzony w samej skardze. Okoliczność, że ponadto w skardze w postępowaniu w pierwszej instancji brakowało nagłówka odpowiadającego temu argumentowi, została wskazana przez Sąd w pkt 167 zaskarżonego wyroku jedynie tytułem uzupełnienia.

119 Wreszcie, co się tyczy pkt 54–56 skargi w postępowaniu w pierwszej instancji, powtórzonych w pkt 165 zaskarżonego wyroku, jak również odnoszących się do nich przypisów, które zdaniem Versalisu wskazywały i streszczały treść odnośnych załączników, należy stwierdzić, że z wyjaśnień zawartych w tych punktach i przypisach nie można wywnioskować żadnego konkretnego argumentu o charakterze prawnym ani faktycznym. Stwierdzenie Sądu, zgodnie z którym istotne kwestie prawne i faktyczne dotyczące sekcji 4.3 spornej decyzji nie zostały powtórzone w skardze, jest w konsekwencji zasadne.

120 Z tego wynika, że Sąd nie popełnił błędu, uznając za niedopuszczalny, w pkt 170 zaskarżonego wyroku, argument Versalisu odnoszący się do sekcji 4.3 spornej decyzji. Wobec tego zarzut szósty odwołania należy oddalić.

121 W konsekwencji, ponieważ żaden z zarzutów podniesionych na poparcie odwołania Versalisu nie jest zasadny, odwołanie w całości powinno zostać oddalone.

W przedmiocie odwołania wzajemnego

W przedmiocie zarzutu istnienia przeszkody powodującej konieczność umorzenia postępowania

122 Na rozprawie Versalis podniósł w stosunku do odwołania wzajemnego Komisji zarzut istnienia przeszkody powodującej konieczność umorzenia postępowania, ze względu na to, że Komisja nie ma już w nim interesu prawnego. Według twierdzeń Versalisu po ogłoszeniu zaskarżonego wyroku Komisja powiadomiła go, że zamierza ponownie otworzyć dochodzenie w zakresie, w jakim dotyczyło ono powrotu Versalisu do naruszenia, w celu sporządzenia nowego pisma w sprawie przedstawienia zarzutów.

123 Zarzut ten jest bezzasadny.

124 W tym względzie należy przede wszystkim przypomnieć, że utrata interesu prawnego w trakcie postępowania nie ma co do zasady wpływu na dopuszczalność, ale może skłonić sąd do umorzenia postępowania (zob. podobnie postanowienie z dnia 5 marca 2009 r. w sprawie C-183/08 P Komisja przeciwko Provincia di Imperia, pkt 31).

125 W niniejszej sprawie, jak słusznie podniosła Komisja na rozprawie, zachowała ona jednak interes prawny, ponieważ kara pieniężna nałożona na Versalis w spornej decyzji wraz z odsetkami od dnia wydania decyzji będzie nadal istniała w wypadku uwzględnienia przez Trybunał odwołania wzajemnego Komisji, co nie będzie miało miejsca w wypadku wydania przez Komisję nowej decyzji. W podobnej sytuacji Trybunał stwierdził już, że okoliczność, iż Komisja przygotowała projekt rozporządzenia w celu zastosowania się do orzeczenia Sądu, nie oznacza sam w sobie, iż Komisja utraciła interes prawny we wniesieniu odwołania (zob. podobnie wyrok z dnia 8 stycznia 2002 r. w sprawie C-248/99 P Francja przeciwko Monsanto i Komisji, Rec. I-1, pkt 31).

126 W tych okolicznościach zarzut podniesiony przez Versalis nie może zostać uwzględniony.

W przedmiocie jedynego zarzutu

Argumentacja stron

127 Na poparcie odwołania wzajemnego Komisja podnosi jedyny zarzut dotyczący naruszenia art. 296 TFUE w związku z art. 101 TFUE, naruszeń proceduralnych ze szkodą dla interesów Komisji i naruszenie zasady kontradyktoryjności. Zdaniem Komisji w zaskarżonym wyroku niesłusznie zostały uznane za niewystarczające informacje zawarte w spornej decyzji w celu wykazania okoliczności obciążającej ze względu na powrót do naruszenia w odniesieniu do Eni SpA i Versalisu.

128 Komisja przypomina przede wszystkim, że w motywie 430 drugiego pisma w sprawie przedstawienia zarzutów zapowiedziała swój zamiar uwzględnienia, tytułem okoliczności obciążającej, wcześniejszych, już stwierdzonych naruszeń i wyraźnie wskazała udział „ENI” w naruszeniach, których dotyczyły decyzje w sprawie Polipropylen i w sprawie PVC II. W postępowaniu przed Komisją Versalis nie zajął stanowiska w tym względzie. W swojej skardze w postępowaniu w pierwszej instancji Versalis po raz pierwszy podniósł, po pierwsze, że sprawcą wcześniejszych naruszeń i osobą uczestniczącą w obecnym naruszeniu nie była ta sama osoba, ponieważ odnośne sektory działalności dotyczyły odmiennych produktów i rynków i zostały zbyte przed wydaniem tych decyzji, a po drugie, że przedsiębiorstwem należącym do grupy, którego dotyczyły wcześniejsze sprawy z dziedziny konkurencji, była EniChem SpA.

129 Według Komisji Versalis nigdy jednak nie stwierdził, że spółki ukarane w decyzjach w sprawie Polipropylen i w sprawie PVC II nie podlegały kierownictwu „grupy ENI”. Komisja uważa, że mogłaby, gdyby chciała, nałożyć w tych decyzjach grzywnę na tę samą spółkę dominującą, to znaczy na Eni SpA, która całkowicie kontrolowała EniChem SpA i Anic SpA, spółki będące adresatami owych decyzji. W wyroku z dnia 30 września 2003 r. w sprawie T-203/01 Michelin przeciwko Komisji, Rec. s. II-4071, Sąd przyznał, że w tych okolicznościach Komisja mogła słusznie uznać, iż to samo przedsiębiorstwo było już karane za ten sam rodzaj naruszenia.

130 Zdaniem Komisji Sąd nie skierował do stron pytań na piśmie w przedmiocie powrotu do naruszenia ani nie zażądał wyjaśnień dotyczących okoliczności faktycznych na rozprawie. Zupełnie nieoczekiwane było więc stwierdzenie w zaskarżonym wyroku nieważności części spornej decyzji w oparciu o rzekomy brak uzasadnienia. Wobec tego zaskarżony wyrok jest obarczony naruszeniem art. 296 TFUE w związku z art. 101 TFUE. Sąd błędnie określił przedmiot i zakres obowiązku uzasadnienia. Ponadto według Komisji przyjęte przez Sąd stanowisko poważnie narusza zasadę kontradyktoryjności i w konsekwencji jest obarczone naruszeniem proceduralnym ze szkodą dla jej interesów.

131 Komisja podkreśla, że uzasadnienie aktu powinno być oceniane w nawiązaniu, w szczególności, do okoliczności jego wydania. I tak w pkt 66 wyroku z dnia 22 czerwca 2004 r. w sprawie C-42/01 Portugalia przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-6079, Trybunał uznał za wystarczające skrócone uzasadnienie zawarte w decyzji wydanej w okolicznościach dobrze znanych adresatowi. Ponadto zdaniem Komisji Sąd powinien był umożliwić jej wyjaśnienie i uszczegółowienie uzasadnienia, tak jak uczynił to w sprawie T-103/08 Versalis i Eni przeciwko Komisji, zakończonej wyrokiem z dnia 13 grudnia 2012 r.

132 Zdaniem Komisji w motywach 366–373 spornej decyzji zostało jednoznacznie wykazane istnienie ciągłości pomiędzy przedsiębiorstwem będącym adresatem decyzji PVC II i przedsiębiorstwem uczestniczącym w naruszeniu, którego dotyczy niniejsza sprawa. W konsekwencji wnosi ona o uchylenie zaskarżonego wyroku w zakresie, w jakim Sąd stwierdził nieważność spornej decyzji w części dotyczącej stwierdzenia powrotu do naruszenia zarówno w związku z decyzją w sprawie Polipropylen, jak i w związku z decyzją w sprawie PVC II, a w każdym razie w zakresie, w jakim stwierdzenie nieważności tej decyzji przez Sąd dotyczy stwierdzenia powrotu do naruszenia w związku z decyzją w sprawie PVC II.

133 W odpowiedzi Versalis stwierdza, po pierwsze, że argumenty Komisji dotyczące w szczególności wyżej wspomnianej sprawy Versalis i Eni przeciwko Komisji mają charakter wyłącznie faktyczny. Argumenty te nie były zawarte ani w spornej decyzji, ani w dokumentach przedstawionych przez Komisję przed Sądem, a wobec tego są niedopuszczalne.

134 Po drugie, Versalis wskazuje, że został utworzony w 1989 r., czyli wiele lat po zakończeniu zachowań ukaranych w decyzjach w sprawie Polipropylen i w sprawie PVC II i po przekazaniu działalności, której one dotyczyły, spółkom trzecim lub wniesieniu tej działalności tytułem aportu do spółek będących wspólną własnością. Nie istnieje zatem żadna ciągłość ekonomiczna i funkcjonalna pomiędzy tą działalnością i działalnością w dniu 1 stycznia 2002 r. przekazaną Versalisowi przez spółkę zwaną „EniChem SpA”, niebędącą spółką EniChem SpA, której dotyczy decyzja w sprawie PVC II. Według Versalisu w okresie, którego dotyczą wcześniejsze decyzje, spółką dominującą grupy była Ente Nazionale Idrocarburi, to znaczy podmiot publiczny, nie zaś Eni SpA.

135 Po trzecie, Versalis podnosi, że okoliczność, iż Komisja powołała się na czysto teoretyczną możliwość przypisania, w swoim czasie, wspomnianej spółce dominujących naruszeń będących przedmiotem decyzji w sprawie Polipropylen i w sprawie PVC II, oznaczałaby stworzenie niewzruszalnego domniemania odpowiedzialności spółki dominującej za minione zachowania spółek całkowicie przez nią kontrolowanych. Ponadto Komisja powinna była wykazać, zgodnie z kryterium zastosowanym przez nią przy wydaniu owych decyzji, że dana spółka dominująca wywierała decydujący wpływ na Anic SpA i na EniChem SpA, czego Komisja nie uczyniła ani w tamtych decyzjach, ani w spornej decyzji.

136 Ponadto przy wydaniu wcześniejszych decyzji Eni SpA nie została uznana za odpowiedzialną za zachowania Anic SpA i EniChem SpA, a zatem nigdy nie została wysłuchana w tym względzie.

137 Po czwarte, jeśli chodzi o stanowiska jego i Eni SpA w postępowaniu administracyjnym, Versalis podnosi, że w szczególności podczas przesłuchania podważył zarzut powrotu do naruszenia. W każdym nie był on zobowiązany do przedstawienia uwag na temat drugiego pisma w sprawie przedstawienia zarzutów. W tym kontekście wspomniany wyżej wyrok w sprawie Portugalia przeciwko Komisji nie ma znaczenia, ponieważ w wyroku tym Trybunał potwierdził możliwość przedstawienia przez Komisję skróconego uzasadnienia jedynie wtedy, gdy dotyczy ono kwestii, na których temat strona przeciwna nie przedstawiła informacji, pomimo że była do tego w sposób wyraźny zobowiązana. Tymczasem w niniejszym przypadku nie ma takiego obowiązku.

138 Po piąte, co się tyczy rzekomego naruszenia zasady kontradyktoryjności, Versalis wskazuje, że przedstawienie jego argumentów nie było spóźnione i że wada, która spowodowała sankcję wymierzoną przez Sąd, jest związana z merytorycznym uzasadnieniem, tak iż nie mogła zostać usunięta w toku postępowania sądowego. W każdym razie zainteresowany powinien zatem zostać poinformowany o uzasadnieniu w zasadzie w tym samym czasie co o niekorzystnej dla niego decyzji w trakcie postępowania przed sądami Unii. Argument podniesiony przez Komisję jest zatem pozbawiony podstaw.

Ocena Trybunału

139 Przede wszystkim należy przypomnieć, że uzasadnienie wymagane w art. 296 TFUE powinno być dostosowane do charakteru danego aktu i przedstawiać w sposób jasny i jednoznaczny tok rozumowania instytucji, która wydała akt, tak aby umożliwić zainteresowanym zaznajomienie się z podstawą podjętego rozstrzygnięcia, a właściwemu sądowi – dokonanie jego kontroli (zob. wyrok z dnia 19 lipca 2012 r. w sprawach połączonych C-628/10 P i C-14/11 P Alliance One International i Standard Commercial Tobacco przeciwko Komisji i Komisja przeciwko Alliance One International i in., pkt 72 i przytoczone tam orzecznictwo).

140 W odniesieniu do decyzji indywidualnej z utrwalonego orzecznictwa wynika, że celem obowiązku uzasadnienia takiej decyzji jest – obok umożliwienia kontroli sądowej – dostarczenie zainteresowanemu danych wystarczających do zweryfikowania, czy decyzja jest ewentualnie obarczona wadą pozwalającą zakwestionować jej ważność (ww. wyrok w sprawach połączonych Alliance One International i Standard Commercial Tobacco przeciwko Komisji i Komisja przeciwko Alliance One International i in., pkt 73 i przytoczone tam orzecznictwo).

141 Zainteresowany powinien zatem zostać poinformowany o uzasadnieniu w zasadzie w tym samym czasie co o niekorzystnej dla niego decyzji. Brak uzasadnienia nie może być konwalidowany faktem, że zainteresowany zapozna się z uzasadnieniem decyzji w trakcie postępowania przed sądami Unii (zob. w szczególności ww. wyrok w sprawie Alliance One International i Standard Commercial Tobacco przeciwko Komisji i Komisja przeciwko Alliance One International i in., pkt 74 i przytoczone tam orzecznictwo).

142 Z powyższego wynika, że kiedy Komisja nakłada na daną spółkę grzywnę z tytułu naruszenia zasad Unii dotyczącego konkurencji i przy ustalaniu grzywny stosuje mnożnik dla celów odstraszających, to aby uwzględnić okoliczność, że ta sama spółka brała już wcześniej udział w naruszeniu reguł konkurencji, jest ona zobowiązana przedstawić, wraz z decyzją nakładającą wspomnianą grzywnę, wyjaśnienie umożliwiające sądom Unii, jak również samej spółce zrozumienie, w jakim charakterze i w jakim zakresie spółka uczestniczyła we wcześniejszym naruszeniu. W szczególności, jeżeli Komisja uważa, że spółka stanowiła część przedsiębiorstwa będącego adresatem decyzji w sprawie wcześniejszego naruszenia, obowiązkiem Komisji jest uzasadnienie tego twierdzenia w sposób wymagany prawem.

143 W niniejszym wypadku należy przypomnieć, że w motywie 430 drugiego pisma w sprawie przedstawienia zarzutów Komisja wskazała, iż bierze pod uwagę stwierdzone wcześniej podobne naruszenia, odsyłając w tym względzie do decyzji w sprawie Polipropylen i w sprawie PVC II i wskazując, że owe decyzje „dotyczyły ENI”. W istocie to samo krótkie stwierdzenie jest zawarte w motywie 487 spornej decyzji, w którym Komisja wskazuje ponadto, że „Enichem” była już adresatem wspomnianych decyzji. Ponadto motyw 488 spornej decyzji można interpretować w ten sposób, że zdaniem Komisji to samo przedsiębiorstwo, w rozumieniu art. 101 TFUE, jest sprawcą naruszeń stanowiących przedmiot decyzji w sprawie Polipropylen i w sprawie PVC II oraz naruszenia stwierdzonego w spornej decyzji.

144 Ponieważ jednak decyzja w sprawie Polipropylen jest skierowana w szczególności do Anic SpA, a decyzja w sprawie PVC II w szczególności do Enichem SpA, należy stwierdzić, że wskazówki zawarte w spornej decyzji i przypomniane w punkcie poprzedzającym niniejszego wyroku nie pozwalają wcale dowiedzieć się, w jakim charakterze i w jakim zakresie decyzje w sprawie Polipropylen i w sprawie PVC II dotyczą Versalisu, który nie był wymieniony wśród adresatów żadnej z tych decyzji.

145 Choć Komisja podnosi, że motywy 366–373 spornej decyzji zawierają szczegółowy opis wszystkich okoliczności dotyczących „EniChem", to jednak informacje te nie dotyczą zmian, które zaszły w grupie Eni w okresie od dnia 20 maja 1996 r. do dnia 28 listopada 2002 r., jak słusznie stwierdził Sąd w pkt 299 zaskarżonego wyroku. Motywy te nie zawierają żadnego doprecyzowania, jeśli chodzi o spółki tworzące przedsiębiorstwa będące adresatami decyzji w sprawie Polipropylen i w sprawie PVC II, nie wspominają o tym, czy spółki te są identyczne ze spółkami, których dotyczy sporna decyzja, czemu Versalis zaprzecza, ani nie odnoszą się do ewentualnych zmian sytuacji, które zaszły w okresie pomiędzy datą wydania decyzji w sprawie Polipropylen, w dniu 23 kwietnia 1986 r., jak również decyzji w sprawie PVC II, w dniu 27 lipca 1994 r., i datą początku naruszenia stwierdzonego w spornej decyzji, w dniu 20 maja 1996 r.

146 Wobec tego sporna decyzja jest w tym względzie niewystarczająco uzasadniona.

147 Jeśli chodzi o zarzucane naruszenie zasady kontradyktoryjności, które jakoby spowodowało naruszenie prawa do obrony, to z przytoczonego w pkt 141 niniejszego wyroku orzecznictwa wynika, że Komisja miała obowiązek przedstawić wystarczające uzasadnienie w chwili wydania spornej decyzji. Okazuje się, że bardziej obszerne informacje, które Komisja bez naruszenia zasady kontradyktoryjności mogłaby przedstawić Sądowi, nie mogły mieć żadnego wpływu na rozstrzygnięcie zawisłego przed nim sporu.

148 Co się tyczy argumentu, w myśl którego w toku postępowania przed Komisją Versalis nie podniósł jeszcze, że adresatami, po pierwsze, decyzji w sprawie Polipropylen i w sprawie PVC II oraz, po drugie, spornej decyzji, nie były te same osoby, wystarczy przypomnieć, że żaden przepis prawa Unii nie zobowiązuje adresata pisma w sprawie przedstawienia zarzutów do podważenia w toku postępowania administracyjnego różnych zawartych w nim informacji dotyczących okoliczności faktycznych lub prawnych.

149 W tych okolicznościach Sąd nie naruszył prawa, uznając, że Komisja nie przedstawiła w spornej decyzji wystarczającej liczby konkretnych i szczegółowych informacji pozwalających uzasadnić, że do zachowania noszącego znamiona naruszenia powróciło to samo „przedsiębiorstwo" w rozumieniu art. 101 TFUE, i w konsekwencji stwierdzając nieważność art. 2 lit. c) spornej decyzji w zakresie, w jakim ustala on kwotę grzywny nałożonej na Versalis na 272,25 mln EUR.

150 Wobec tego, ponieważ jedyny zarzut podniesiony przez Komisję na poparcie odwołania wzajemnego jest bezzasadny, należy go oddalić.

W przedmiocie kosztów

151 Zgodnie z art. 184 § 2 regulaminu postępowania przed Trybunałem, jeżeli odwołanie jest bezzasadne, Trybunał rozstrzyga o kosztach. Zgodnie z art. 138 § 1 tego regulaminu, mającym zastosowanie do postępowania odwoławczego na podstawie art. 184 § 1 regulaminu, kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę.

152 Jeśli chodzi o odwołanie główne, to ponieważ Komisja wniosła o obciążenie Versalisu kosztami postępowania, a zarzuty Versalisu zostały oddalone, należy obciążyć Versalis kosztami postępowania.

153 Jeśli chodzi o odwołanie wzajemne, to ponieważ Versalis wniósł o obciążenie Komisji kosztami postępowania, a jedyny zarzut Komisji został oddalony, należy obciążyć Komisję kosztami postępowania.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

1) Odwołanie główne i odwołanie wzajemne zostają oddalone.

2) Versalis SpA zostaje obciążona kosztami postępowania związanymi z odwołaniem głównym.

3) Komisja Europejska zostaje obciążona kosztami postępowania związanymi z odwołaniem wzajemnym.

Podpisy